

ВЪЗКРЪСВАНЕТО КАТО НОВО НАЧАЛО

ИВАН ОВЧАРОВ

Всяко Начало е случайно откритото продължение на прекалено много натрупани текстове, завършващи с многоотчие. До мига Откровение на Началото само ги преливаш от едно „какво трябва...“ в друго, докато се препълни съдинката на Очакването и прелее: Начало, още свободно да си избере форма, но след като свърши едно просто нещо – да „опръска“ другите около теб и да ги покърсти в религията си от нови възможности. За да възкръсват и те до препълването на своите съдинки на Очакването. Когато ще бъдат следващите, които ще „опръсват“. До новото начало... Заложено като Божие присъствие в ежедневието.

Възкресението не е от нещо,

а е за Нещо. Както народ възкръсва в нация и както човек възкръсва за човек. Способът на Възкресението не се наследява, не е даденост, а се предава като прозрение в конкретиката на ежедневните същности. Животът не е в „колко неща си натрупал“, а в колко от тях си прозрял смисъла, с който си струва да „опръскаш“ другия около себе си с ободряващото: „Ти си следващият, който ще долива и разплисква!“

Както човекът, който, влизайки в едно бистро, закътано и изпълнено с ежедневие, вървейки пред мен, каза нещо на момичето зад барплота и въздхът се разлисти в топлина...

Както в Сергиевата лавра, до Москва, лелката, продаваща сувенири, бранеше падналия мъртъв гълъб от котките, чертаещи ок-

ръжността на ежедневието около него, докато огромната опашка от поклонници чакаше реда си, за да занесе пред мощите на Светеца болките и разочарованията си от този живот...

Или, както лудият Мунчо, в края на романа „Под игото“, е единственият, който се осмелява да напсува и поробителя, и цялата гнусна атмосфера на оцеляващото ежедневие. С малката подробност, че после го обесват „на касапницата“. Единственият още „пиян“ между махмурлиите...

Възкръсването е винаги ново Начало, неизключващо продължаването на предходното. И не е възкръсване от нещо, а за Нещо. Или ако перефразираме думите на Исус Христос, Възкръсването не е, за да се отрече, а за да се изпълни, каквото е речено!

поетът търси чудото в миг от това да види!
Сърцето ми на гълъба с душата се издига
и Господ бе пространството, и ми нашепна тихо:
„Видя ли вече другите дали се причестиха,
нали затуй те пратих и с гълъба намигнах ти?...
Светецът е завинаги, а ти си ми за всякога,
когато вечността се свие до съмнение...
а и плачът, когато наподобя движение –
поет отключва смисъла да се надяваш в Някого...”

И грях ми е, но писах и се издигах с гълъба –
сърцето ми за всичко в очите е описано:
когато се издига – от Бог му е написано;
огледа ли се – пада. Творението лъже.
Несвършен е смисълът. Светецът свършен е.
На гълъба с душата все още се издигам,
със вярата, че няма за жаждата завършеност,
че нещо все е дадено в живота да не стига...

В Сергиевата лавра въздишката се връща:
за другите – в надежда,
а за поета – в бреме.
От никой друг надежда не може да си вземе,
от Господ само може – за другите е длъжен!

Че вярата е гълъб, достигнал до обител,
където и смъртта е почивка пред излитане.

ОТКРОВЕНИЕТО

(До мощите на Светеца в Сергиевата лавра)

Като в дошла от нищото въздишка тук те грабва
покоят сред стълпените, очакващи спасение –
разнищеното в себе си да съберат в смирение,
докосвайки сърцето на Сергиевата лавра.
Но стръмен склон е времето – изкачвай и забравяй
не за какво си тръгнал, а сам какво си всъщност.
Щом си настигнеш погледа – разбираш, че се връщаш
отново в участта си, но мъничко поправяна...

Стоях и гледах всъщност, но – грях ми е! – и писах
по хълма на душата – с каквото е останало,
в наивната увереност, че си превързвам раните,
а всъщност правех място за новите описан.
Ала каквото – нека е! И раната е чудото –
ицм заболи, напомня – животът, че е дълъг...
Небето се разпори... Вали... И падна гълъб...
И мъртъв е! До него ли да бъда ми е писано?!
Между Светите Мощи на Вярата завинаги
и крехката душа на гълъба отлитаща –
това ли е Животът?! Достигах, за да питам:
защо, което пада, то само те издига?
От участ Магдаленина към царството Мариино
от нещо се отричаш и нещо все не стига...
В Сергиевата лавра Светецът е завинаги –

ВАРНА В КОНТЕКСТА НА НАЦИОНАЛНИЯ КУЛТУРЕН ДИАЛОГ

В БРОЯ:

ВАРНЕНСКАТА ЛИТЕРАТУРНА ШКОЛА 2 СТР.
РЕЦЕНЗИИ 3, 4 СТР.
ПОЕЗИЯ, ПРОЗА 5, 6, 7, 8 СТР.
ЛИТУРГИЯ ЗА ХРИСТО ФОТЕВ 9 СТР.
ИНТЕРВЮ С ИВАН ГОЛЕВ 10 СТР.
КУЛТУРЕН КАЛЕЙДОСКОП 11 СТР.

СИМВОЛИТЕ НА ВАРНА

КАТЕДРАЛЕН ХРАМ-ПАМЕТНИК
„СВЕТО УСПЕНИЕ БОГОРОДИЧНО“

Още в първите години след Освобождението православното българско население в града бързо нараствало. За да потвърдят близостта си до руската православна вяра и да демонстрират отделянето си от гръцката патриаршия, се наложило построяването на православен храм, който да обединява българските християни в града.

Честта да положи основния камък на бъдещия храм имал княз Александър I Батенберг, който пристигнал във Варна на 4 август. Самата церемония била на 22 август 1880 г. след тържествен молебен, с благословия от митрополит Симеон и в присъствието на много българи и арменци. Първата копка била извършена със специално изработени за целта сребърни кирка и лопата. След водосвета князът помилвал всички затворници от варненския затвор, на които им оставали три месеца до края на присъдата. Избраното име, „Успение Пресвятия Богородици“, било в памет на всерусийската императрица Мария Александровна, българска благотелка и леля на княза. За финансиране на строителството се разчитало предимно на дарения. Освен това била разиграна томбола от 150 000 билета по 2 лева, разпродадени в страната и чужбина. Цялата сума по изграждането на храма е 324 542. 88 лева според отчета.

По самия строеж работят много майстори по модела на Петерховския храм в Санкт Петербург. Строителният материал в строежа са от местен произход. Дяланите камъни са взети от събарянето на крепостната стена. За самата фасада са ползвани камъни от района на селата Куманово и Любен Каравелово, а вътрешните колони в катедралата са изработени от твърд камък добит от местността Тишлъ тепе на северозиток от Варна (около телевизионната кула във Варна). За външните колони под прозорците са доставяни камъни от Русе. Покривната част и кубетата са облицовани с медна ламарина. Строежът на храма е завършен в началото на октомври 1885 г. През 1886 г. се поръчват в майсторска работилница в Русия изработени от Филип и Васил Филипови. Полилеите са дело на резбаря Петър Кушлев. Камбанарията в днешния си вид е доизградена 1941 - 1943 г.

ПЪТИЩАТА НА ВАРНЕНСКИЯ КУКЛЕН ТЕАТЪР

КУКЛЕНОТО ИЗКУСТВО СЕ ОБРЪЩА
ВСЕ ПО-ЧЕСТО И КЪМ ВЪЗРАСТНИТЕ на стр. 2

ПЪТИЩАТА НА ВАРНЕНСКИЯ КУКЛЕН ТЕАТЪР

ЕЛЕНА ВЛАДОВА

*Кукленото изкуство се обръща
все по-често и към възрастните*

Държавният куклен театър – Варна, е създаден през 1952 г. За изминалите 57 години на негова сцена са реализирани над 260 постановки, изиграни са над 20 000 представления, гледани от повече от 8 милиона зрители у нас и в чужбина.

Така звучи обобщената статистика, която на неизкушения зрител не казва нищо повече от сухи факти. Зад малкото думи и цифрите обаче се крие трудът на много хора, които през всичките изминали години са посветили живота си на театъра. Защото, за да правиш театър, е нужно не само да обичаш сценичното изкуство изобщо, но да живееш с него.

Малко история

Ако говорим за кукленото изкуство в България изобщо, то „класическите форми на куклен театър стигат до българина главно чрез турския театър на сенки „Карагьоз“, чрез играещите по панаирите, странстващи куклари и от гостуването на чуждестранни куклени групи. Данни за панаирджийски театър намираме в края на XIX век в представленията на Кукладжията Нено“. Професионалните театри се създават след Втората световна война, като Варненският куклен театър е третият подобен в страната, създаден след тези в София и Пловдив (1946 г.). През изминалите 57 години театърът има само (!) петима директори – факт, достоен за отбелязване пред вид спецификата на творческата сфера и социалните превратности, с които се характеризира нашето общество. Сменя обаче два пъти сградата си. Първата, открита официално на 27 декември 1953 г., се е намирала на бул. „Карл Маркс“ 5 (днес бул. „Владислав“). Настоящата на ул. „Драгоман“ 4, открита на 12 юли 1985 г., представлява уникално архитектурно съчетание от старата сграда на Евангелската методистка църква и нова постройка, проектирана през 80-те години на XX век от арх. Косьо Христов. Сградата на Кукления театър е вписана под № 296 в Националния регистър на па-

на изява на театъра (през 1958 г. на Световния фестивал на кукленото изкуство в Букурещ), директори на Варненския куклен театър са били Михаил Матеев, Йордан Тодоров, Злати Златев и днес Вера Стойкова. Всички тези личности допринасят не само за развитието на кукленото изкуство в страната изобщо, но и за утвърждаването на Варненския куклен театър на национално и особено на международно ниво. Не е тайна, че Варненският куклен театър печели слава за града и страната още през годините, в които за да излезат в чужбина, дори и хората на изкуството се нуждаят от специално разрешение. Дали заради високата комуникативност на кукленото изкуство, заради доказани професионализъм, а най-вероятно и заради двете, Варненският куклен театър е вписал в биографията си повече от 70 национални и международни награди. Театърът е сред предпочитаните участници на световни културни форуми и куклено-театрални фестивали. Гастролирал е нееднократно в почти всички европейски страни, в Иран, Алжир, Тайван, Япония, Китай, Индия, САЩ, Куба, Канада, Мексико... Днес театърът получава двадесетина покани годишно за участие в международни форуми. Избор има, но по-важно е, че има продукция, която да се предложи. Но разбира се, дори и когато правиш изкуство, е нужно да решиш някои не само творчески проблеми.

Из бележките на директора Вера Стойкова

Както и във всяка друга сфера на изкуството, и в сферата на кукления театър се сблъскваме с трудности, но аз съм реалист – приемаме нещата такива, каквито са, и гледам по всякакъв начин да изляза от ситуацията. Дори и да викаме неволята, това няма да помогне и обикновено се справяме сами. Като държавна институция финансирането ни е смесено. Имаме поддръжка от Министерството на културата, но без помощта на Община Варна е изключено да се справим. Казвам го и от името на другите културни институти в града. Благодарение на помощта от общината, можем да си позволим достоен репертоар. Ние работим за този град и зрителите в

може творците да не се занимават с оцеляването си, а да дадат воля на въображението си и да правят стойностни неща.

Но когато говорим за театър, по-добре е да се казва това, с което той може да се похвали – творческата продукция. Нашият репертоар е разнообразен и в момента театърът е на първо място по посещаемост сред останалите подобни театри в страната. Това ни прави удовлетворени от труда. Никак не е лесно да се маневрира между възможното и невъзможното; между проблемите и тяхното решение, но когато дойде публиката, тя не се интересува от това какви проблеми сме имали, а от това какво представяме. Основната задача на нашия театър е освен добрия репертоар, и да възпитава естетика в младото поколение.

Гордост за нас е, че успяхме да поставим нашето изкуство на добро ниво. Години наред у нас то бе смятано за детско, но в цял свят това е изкуство е и за възрастни. Днес нашият репертоар предлага продукция за деца, и за възрастни.

Що се отнася до стойността на творческата продукция, много е трудно да се улучи точната формула, но не е невъзможно. Много малко творчески екипи имат добра идея за реализация. Много стар проблем е драматургията в кукления театър – такава липсва. Работата на драматурга за куклен театър е по-особена, малко големи творци се хващат с тази работа, за която е нужно да познаваш много добре спецификата на кукления театър. А ако говорим за реализацията на младите хора в театъра, те имат възможност да се развиват, а това е много важно, защото един творец може да застине на едно място. Възможност за развитие се дава на всички от екипа на театъра. Не ни липсват и покани за чужбина, от които приемаме тези, от които няма да пострада репертоарът. Завоюваме нови и нови територии. В Тайван, където гостувахме наскоро с „Фолклорни фантазии“, получихме наградата за най-гледан спектакъл на Международния фестивал на кукленото изкуство в Каошиунг.

Музеят на куклите

Ако не сте посещавали Музея на куклите, крайно време е да го сторите. И няма да съжалявате, защото той представлява малък свят на приказките. Варненският куклен театър е единственият в страната и на Балканския полуостров, който може да се похвали с такъв музей. Разположено в задната част на някогашната църква, до 1944 г. помещението има функцията на училище. Малко по-късно тук се помещава филиал на Археологическия музей в града. Музеят е открит на 12 юли 1985 г., когато отваря врати настоящата сграда на театъра. Създаден е по идея на тогавашния драматург в театъра Велико Бърнев. След 12-годишна пауза, през 2002 г., музеят отваря отново врати. Днес в него се съхраняват около 140 кукли и елементи от декори, участвали в репертоара на театъра от създаването му до наши дни. Музеят на куклите

проследява развитието на куклената сценография у нас, представяйки работата на български сценографи, реализирали спектакли на сцената на Варненския куклен театър. Тук ще научите как се наричат на професионален език различните видове кукли според тяхната специфика и начин на работа – явайки, марионетки, ръкавични кукли, кукли-маски, кукли от театър на сенките, махнайки, естрадни кукли... Ще видите и най-старите кукли, измислени от създателя на Варненския куклен театър Георги Сараванов, изработени

прецизно и наподобяващи в голяма степен човека – визуално и по отношение на движенията. Ще се запознаете и с много известни и непознати приказки, някои писани специално за куклен театър. В Музея на куклите са изложени и голяма част от наградите, които театърът е печелил през годините.

Музеят на куклите разполага и с малка сцена, която се използва за по-камерни спектакли. Тук всяколято се провежда Работилницата за театрални кукли, в която децата се учат как да измайсторят своя кукла. През октомври 2008 г. по време на Международния куклен фестивал „Златният делфин“ в Музея на куклите бе и проведен уъркшоп по куклотерапия – област, която отваря нови хоризонти пред кукленото изкуство по отношение на приложението му в работата с хора с увреждания. (Седалището на българската Асоциация по куклотерапия вече е Варненският куклен театър, предстои и реализацията на първите проекти).

С двата си етажа и разчупено вътрешно пространство Музеят на куклите предлага много възможности за реализиране на нестандартни проекти особено от артисти във визуалната сфера. Всички работещи идеи са добре дошли.

Репертоарът

Варненският куклен театър поддържа разнообразен репертоар от популярни български и чужди детски заглавия и спектакли за възрастни, които през последните три години стават все повече. На особена популярност се радва новата форма на посещение на театър „С мама и татко вечер на театър“, която доказва своята ефективност. В тази линия особено подходящо заглавие се оказва „Красавицата и Звяра“ – спектакъл за възрастни и деца над 10 години, чудесен повод за посещение на театър от цялото семейство.

Сред детските заглавия спектакълът ветеран, който е отбелязал най-много представления през годините, продължава да бъде „Пепеляшка“. До него се нареждат „Цветята на малката Ида“ – най-посещаваният спектакъл през изминалата 2008 г., „Златната рибка“, „Спящата красавица“, „Снежанка и седемте джуджета“, „Принцесата и свинарят“, „Лакома мецана“ – все обичани детски приказки. Репертоарът за възрастни засега предлага четири заглавия – атрактивното куклено шоу „Някои особености на... кукления театър“,

„Красавицата и Звяра“, „Красотата спи“ на режисьора Теди Москов и спектакълът „Пещерата и сенките“ по идея и визуална концепция на художника Сашо Анастасов. Този естетски спектакъл донесе на театъра през последните три години признание в чужбина (Италия и Германия), както и наградата „Варна“.

През новия сезон репертоарът на театъра се обогати с още едно заглавие за по-големи деца (над 5 години), каквито липсват в кукления театър изобщо – „Любопитният Фридрих“, на режисьора Емил Йорданов по едноименната приказка на Ерих Кестнер, обичан писател, чието творчество се появява за първи път в сценичен вариант в България. Детският репертоар отскоро включва и още едно класическо заглавие – „Котаракът с чизми“, посветен на 400-годишнината от рождението на Шарл Перо. Спектакълът, реализиран от изцяло млад екип (драматург Елена Владова, режисьорски дебют на Галин Гинев, сценография на Ваня Константинова и музика на Живко Алатов), е подкрепен по проект, финансиран от ПК „Култура, вероизповедания и медии“ на Община Варна.

До края на календарната година предстоят и още премиери. През април започват репетициите на спектакъла „Дядо и ряпа“ по обичаната българска приказка, написана за театър от Красимир Машев, която ще постави проф. Румен Рачев. Репертоарът ще се обогати и с един мюзикъл за деца – „Островът на песните“ по музика на Борис Карадимчев. Ново заглавие за възрастни, засега с работно заглавие „Смърт за един лев“, ще постави режисьорът Велимир Велев, чийто оригинален спектакъл „Жажда“ вече има много почитатели и покана за гостуване в Москва в рамките на Дните на българската култура. Теди Москов също има идея да направи втори спектакъл с актьорите от Варненския куклен театър.

метници на културата и с уникалната си визия привлича погледите на туристите в града.

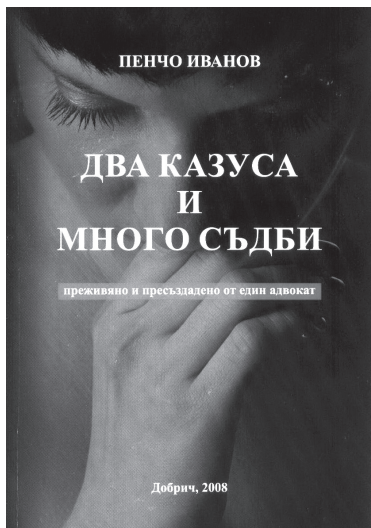
След създателя Георги Сараванов – самоук режисьор и сценограф, по време на чието ръководство е и първата международ-

него. Дори и на Запад, където стандартът на живот е друг и цените на билетите са други, реномираните театри получават субсидии. В света няма несубсидирано изкуство. В големите културни институти с големи продукции се инвестира, за да

ЗА КАЗУСИТЕ И СЪДБИТЕ

АТАНАС ЛИПЧЕВ

(Пенчо Иванов - „Два казуса и много съдби“, Добрич, 2008 г., 264 стр.)

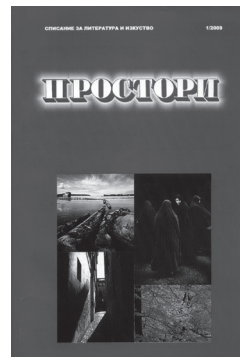
Когато преди около година Пенчо Иванов ми предложи за мнение книгата си, тогава все още във вид на ръкопис, някак неуверено ми каза: “Абе не знам, май че ми е късно да ставам писател, пък и нямам такива претенции, просто трябваше да напиша тази история, която напираше в мен и ме измъчваше.” Аз пък му отговорих, че никога не е късно човек да стане за резил, че има или няма претенции, щом книгата излезе на пазара, хората ще я разглеждат като стока, едни ще одумват, критикуват и злословят по адрес на автора, други ще го поощряват и потупват по рамото, а той ще трябва да се научи да отсява приятели от ласкатели, ще трябва да свиква с това и да го приема, защото историята, която е напирала и го е измъчвала, вече не е негова и връщане назад няма. А че Пенчо е писател, в това аз изобщо не се съмнявам, убедих се още първата

вечер, когато разлистих ръкописа, признавам, разгърнах го с известни резерви, породени може би именно от тази негова неувереност. Когато казах, че никога не е късно човек да стане за резил, го казах на шега, разбира се, нещо или го можеш, или не го можеш, възрастта в случая няма никакво значение, никога не съм приемал думички като полуписател, полуписан или полуимпотентен, звучи ми като получовек.

Тези, които вече са прочели книгата, знаят за какво иде реч, на други това удоволствие тепърва им предстои. Аз вече успях да разменя мнения с хора, които са се запознали с нея, и реакциите са общо взето разнопосочни. Чух какво ли не, но най-често ставаше дума за приемственост на добруджанската традиция в българската литература и че, видите ли, Пенчо Иванов се докосвал до света на Йовков и Валери Петров, сякаш Пенчо не се е родил в Добрич и не е живял цял живот в него, ами в Байлово. На едни книгата им харесала, на други не чак толкова и все търсеха под вола теле, общо взето мненията на хората, с които коментирахме книгата, варираха от изненадата до любопитството. Това, че Пенчо е кръвно свързан с Добруджа, и че тя силно и властно присъства в книгата му, е вярно, разбира се, и няма как да е иначе, точно поради тази причина се натрапва и дълбоката и съвсем естествена връзка с класика Йовков, защото и двамата безкрайно много обичат тази може би най-българска земя. Аз обаче си мисля, че не това е основното и най-важното в книгата, ако трябваше само да се запозная с бита, характера и проблемите на добруджанеца, то тогава нямаше смисъл Пенчо да пише тази книга, Йовков вече го е направил блестящо. Достойнствата на “Два казуса и

много съдби” са в колоритния език, който използва авторът и в диалекта на героите, в разнообразието от типажи, всеки със своята неповторима индивидуалност – едни смешни и гротескни, будещи едновременно смях и съжаление, други романтични и трагични, като незабравимата Цветана, сякаш нарисувана от четката на голям майстор. Живи герои, вълнуващи съдби, не измислени и изсмукани от пръстите, а в повечето случаи преживяни и изстрадани, една мъчителна, но откровена изповед на дълбоко впечатлителен, а понякога и романтичен до наивност мъж, който в продължение на много години преглъща глътка по глътка своята горчива одисея, докато най-накрая все пак достига до тихия залив на родната Итака – ето, това са достойнствата на книгата, заради които можеш да простиш на автора някоя и друга досадна подробност или сантиментално залягане. Книгата се чете леко, увлича и те обсебва, няма отърване от нея, докато не прелистиш и последната страница, а това вече е сигурен белег за високо качество. Лично на мен ми е писнало от задръстена и претенциозна литература, която е заляла книжния пазар, и която онези тарикати, автори на подобни съчинения, наричат модерна проза. Да си я четат сами, аз лично се вълнувам от по-други неща и свалям шапка на онзи неук и простоват добруджанец, израсъл в мизерия и невежество, който днес е преуспял бизнесмен, но въпреки това е съхранил човешината у себе си. Много топлина има в героите на Пенчо Иванов, може би тази е причината да са толкова живи и убедителни, а това не се постига само с къртовски труд и упорство, нужен е и талант. Друго обяснение просто няма.

КНИГОПИС

Сп. „Простори”, бр. 1, 2009 г.

Възкресеното списание за литература и изкуство „Простори” навлезе в своята нова пета годишнина.

И през 2009 г. списанието ще бъде срещу провинциализма, пошлостта, себелюбието, позърството, посредствеността и ниските критерии, които за съжаление се ширят в днешния литературен печат. „Простори” доказва нарастващото значение на Варна като духовен център, като средище на богат литературен живот. С „Простори” Варна се превръща в реална национална и европейска столица на културата и литературата.

Сп. „Антимовски хан”, Добрич, бр. 1, 2009 г.

Здравей, приятелю на думите! Влез в хана, разпрегни душата си, сподели неуловимото, чуй болката си в стиховете и в разка-

зите. Тук има място за всички. Ще се разшета нашата литературна Сарандовица из страниците, ще ти приготви топла храна, ще те нагости, ще напои жадната ти душа и ще ти каже няколко добри думи за из път. Защото човек с човека се срещат и душа с душа могат да се докоснат и заедно да си поделят невидимото в този иначе доста пообъркан свят...

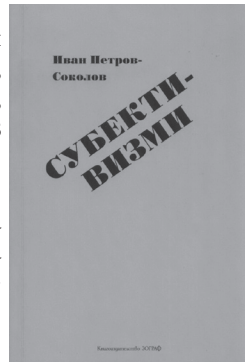
Е м и л
И в а н о в ,
„Блуждаещи
присъствия”, ИК
„Славена”, 2008 г.

С л е д
РАЗДЯЛА

На Татьяна
Дори от своя
разум скришно,
с любов, при-
ела твоят име,
аз дълго миг
по миг съм вдишвал
присъствието ти любимо.
Днес мъка – нишка подир
нишка –
плете, затяга клуп невидим...
Така с последната въздишка
От мене ти ще си отидеш.

И в а н
Петров-Соколов,
„Субективизми”,
ИК „Зюграф”, 2008
г.

Писането на
поезия е и опит да
се драматизират ре-
алностите.

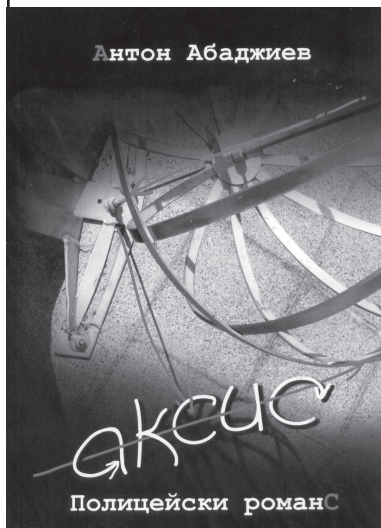
За песимиста
няма малки беди, нито големи радости.

Илюзиите приличат на жени, в които се влюбваме – колкото повече държим на тях, толкова по-бързо ни напускат.

ЕДИН ПО-РАЗЛИЧЕН РОМАН

ИВАН ОВЧАРОВ

(Антон Абаджиев – „Аксис”, ИК „Онгъл”, 2008 г.)

Антон Абаджиев е едновременно „познат” и „непознат” автор. Но това разбираш едва след „среща” с неговите произведения – докосват ПОЗНАТИЯ глад за „другия поглед” към нераз-

борията, наречена живот, чрез нещо неусетено, недоосмислено, и НЕПОЗНАТ (в края на краищата!), но много необходимо за припомняне на стремежа към естетическо „засищане” в откриването на битието като усещана, но не открита във всекидневните дружост. И ако животът е един сън, както твърди популярната мисъл, то „Аксис” на А. Абаджиев е необходимото уточнение за световната ос, по която всички сънища (независимо в коя точка на глобуса обитават) достигат до все едно и също, до превъплъщението на СЛЕДСЪБЪЖДАНЕТО. Може би единственото пространство, където още не е самият живот, предстоящ нататък, а е следствие на обособилата се като усещане предстоящност, с която често се чудим какво да правим. Това не са изводите от отминали представи или асоциации, а предпоставяне в последващото всекидневие на още една необяснимост и на още едно очакване „този път да разбереш”.

Но не изводът е най-важен, а емоционалното приобщаване. Защото животът не е съвкупност от изводи, а съобщество на приобщените към неразбориите му.

Ала веднага правя и уточнението: авторът не говори никъде за сън, за събуждане и заспиване. Неговите герои не заспиват и не се събуждат. Те съществуват в постепенен добиващия контекст магически пентаграм (очертан от героя му инспектор Лабадия) на емоционално приобщаващото повествование. Световната ос, аксис-а, където всеки, иска или не иска, присъства. И ако все пак трябва да се направи някакъв извод, то той би бил в смисъла на парадоксалното твърдение, че всеки присъства във всичко и всичко се вмести във всеки човек. Както и героите в „Аксис” (инспекторът и старшината) се допълват едновременно в един и същ регионално-житейски текст, но и в общия текст на световната ос, по която трафаретното и оригиналното, престъплението

и наказанието взаимно се предполагат. Няма нужда дори и от търсене на доказателства или улики, защото те подсъзнателно са изразени в логоса на съществуването. Едното следва от другото, иначе не би имало право на съществуване.

Една странна книга, в която се дописва не казаното, а недоизказаното от житейските неразбории. Без да го натрапва, но и без да го спестява. Един инспектор, който не се доказва чрез познатите методи на полицейското следствие, а се „разтваря” в обстановката на житейската амалгама. Особняк, търсещ припознаването си като светочувствителност в персонажната, но не и в личностната обособеност на човешките присъствия в повествованието.

И самото повествование: доведено до границите на сюрреалистичния модел, загърбващ причинно-следствените опори на изказа за сметка на почти поетическото акцентирание върху горчиво-ироничните припламвания

в „нешостваването”. Така героят е функция не само на собствените си преживявания, а на стремежа да се преоткрива като приобщен към още няколко чужди, разбирайки, че да бъдеш себе си означава и да бъдеш по малко от другите.

Това не е книга, която ще прочетеш „на един дъх”, но ще ти остави усещането, че „другостта” е една от възможностите за завъртане по световната ос. Вярно е, че понякога се прекалява с крайностите на автономното изразяване на героите. Може и самият читател да усети нещо подобно. Но дали това е слабост или предимство на този тип повествование, точно в този момент не може да се каже. Просто, като автор на този коментар върху „Аксис” изпитвам някои колебания в този смисъл. Нищо повече. И вероятно не съм докрай прав. Защото утре отново ще се „проточи” отсяването на битието по същия аксис, където сме естествено вечни и временно присъстващи едновременно.

ЛУННИЯТ КОННИК - ПАЗИТЕЛЯТ НА РОЗАТА НА ВЕТРОВЕТЕ

ВЛАДИМИР СТОЯНОВ

В края на миналата година, след дълго забавяне, излязоха отпечатани поетическата книга “Пентомастики” и романът “Розата на ветровете” от Коста Радев. Тази технологическа агония, прекратена от намесата на издателство “Авангард Прима” – София, не е в състояние да принизи и помрачи срещата на читателя с посочените творби, които са явление в съвременния ни национален литературен живот. А и съдбата за кой ли път ни показва, че значимото и читавото, въпреки финансовата си несъстоятелност, съдържа такава духовна енергия, че не може да бъде мислено или поставено в слугинско положение. То винаги намира приятели, спомоществатели, доброжелатели, защото се бори не за себе си, а за всички нас. Дава ни шанса да се освободим от посредствеността в душите си. Случайното едновременно излизане на книгите се оказва съвсем неслучайно за непредубедения читател, открил след първоначалния прочит съотнесеността и взаимоопределяемостта на техните словесни полета. Романът и стихосбирката са двата профила на една и съща творба и за да бъдат пълноценно и цялостно осмислени, е необходимо да се разглеждат като поетично-белетристичен диптих, който от своя страна е блестящ обобщаващ финал на един по-широк свод (или мегатекст) от емблематични творби на писателя – “Сенките на Вавилон”, “Лунните конници”, “Лабиринтът на Монтевидео”. Но за да не звучат неоправдано и преднамерено казаните по-горе думи, нека се позовем на конкретните факти и аргументи.

За единната и взаимообусловена смислова и словесна енергетика на роман и стихосбирка недвусмислено говори композиционната рамка на “Пентомастики”, изградена от първия и последния стих на поетическата книга: “Защо му е на славея гласът” – “Попитай Розата на ветровете”. Категорично смислово откроява е и алюзията, че “Пентомастики” всъщност е въпросната Антология на средиземноморската поезия, която съставлява разказвачът на романа. В подкрепа на това говорят еднаквите стихотворения, поместени в двете творби. Антологията сама по себе си е изградена като литературна мистификация, роееща се донякъде с Пенчо Славейковата “На острова на блажените”. Създаването на Антология на средиземноморските поети е опит за постигане на духовна хармония и глобално преосмисляне на свободната личност с всичките ѝ близки и далечни дадености и тайнства. Тя е одисеята на духа, истинското пътешествие, което не може да бъде осуетено от никакви обективни прагматични причини: “Никога нямаше да натрупам пари и да обикалям Средиземноморието..... Но допускам, че крайморският живот навсякъде си прилича и ще успее да надникна поне в декора, ако не в света на поетите... аз имах друга силна страна – любовта. Обичах тази поезия и се мъчех да разгада откъде извира вълшебството ѝ.” (стр. 9, “Розата на ветровете”)

Антологията на поезията събира на мозаечен принцип личността на разказвача на романа и я изразява в нейната множественост, дълбочина, различност. В универсална-

та единица се оглеждат многонационалните визии и чудатости на поетите Димитриус Дзевос, Пепино Белфур, Франсоа Дюверние, Виторио де Виченца (Карбонаро), Албанецът, Маноло Сантяго, Симон Жилбер, Салвадор Фуего, Жан Мансур (Джамал Бен Мансур), Теодор Милев, Исаак Рабинович ... “Светът е множественост” – заявява разказвачът. – “Христос успя да съгради дом за всички души – този велик поет! – и едва ли вие ... ще измислите нещо по-добро.” Така е откроен ключът за универсалното битие и космополитната личност – поезията. Ще можем ли сред убийствената и безлика проза на битието да съберем поезията на своя живот и да съградим своя дом, крепост и храм? Постигането на духовния аз в неговата безбрежност и различност е възможно единствено по пътя на поезията. Неслучайно Антологията на средиземноморските поети оживява и се разгръща пред читателя успоредно със своеобразния многоименен и многоаспектен свят на ветровете. Мистрал, Нот, Евър, Борей, Левантиец, Маистро, Бонети са само част от назованата променяща динамика. Те изпъват платната на нашата решителност, за да ни спасят от бонаца (пълното безветрие) и да ни понесат сред лабиринтите на живота (“Лабиринтът на Монтевидео”) до нови хоризонти, до съзерцанието на връх, заради който си е заслужавало да бъдем доведени на този свят.

Композиционната рамка на романа “Розата на ветровете” акцентира върху мотива за самотата: “Всеки човек отглежда в себе си мечтата за усамотение.” – “А до него, оседлани и нетърпеливи, Евър и Мистрал риеха пясъка с копита, готови мигом да понесат своите ездачи напред и нагоре по пътя, изгубен от перепутата.” Алиенацията в романа е преосмислена като инициация по избор, която не тежи и не обрича пагубно, а е начин за отграничаване, остранныостяване и себепостигане. Тя откроява човека извън предпоставеното условно цяло – непримиреният, чувствителният, космополитният човек, познаващ езика на природата. Неговият духовен свят се изгражда от разноречивата общност на редица поетически азове. Той е актьорът на множество епизодични роли, които не повтаря като режисиран папагал, а сам допълва и променя непрекъснато, общувайки с детето в себе си (виж актрисата Мила). Така усамотеният човек се оказва лудият ездач на ветровете – творецът на сънища, спасителят на мечтите и на живота. Той приема, уважава, познава всички ветрове, но е разбрал също така, че на всеки вятър яка не се вдига. Популярният фолклорен африкански афоризъм: “Ако искаш да говориш с Бог, говори с вятъра” – е архитипната смислова основа на романа; максимата, от която тръгва Коста Радев, противопоставяйки вятъра като символ на промяната и копнежа, като бивш от консервативната посредственост и сивотата на вятърничеството – непостоянството, безхарактерността, безличието. Лунните конници – персонажи, предопределили заглавието на един от предходните романи на писателя – в “Розата на ветровете” вече са назовани “ездаци на ветровете” (т.е. носители на свещената лудост). Възрожденската молитва на чорбаджи Марко от “Под игото” на Вазов е преосмислена в социалните

реалии на нашето време и е озвучена контекстуално в “Розата на ветровете” като съкровена изповед на разказвача: “Лудите, лудите (т.е. различните, непримиримите, непокорните) те да са живи!” Те са владетелите на живота и солта на мирозданието.

Смисълът на екзистенцията излиза извън социалните парадигми и азбучните истини. Истинското изкуство е крилатият мах, с който се озоваваш над земното привличане, над пошлостта и оскверняването на духа. То те прави монолитен – свързва те с детето, което ежечасно се опитват да убият в теб. И заедно с това дете и чистотата на неговите помисли и фантазия можеш да пребродиш всички светове и да бъдеш себе си (т.е. можеш да мечтаеш). Затова и героинята на белетристичната творба носи името Мила – най-скъпото, най-съкровеното, олицетворяващо слънчевото дете, което си бил и което трябва да бъдеш, напук на похищението и унищожението. Не е случаен фактът, че Мила и разказвачът (рибарят, съчинител на поетическа антология) са призваните ездачи на ветровете. За тях са оседлани Евър и Мистрал, за да ги понесат по изгубения път на перепутата (т.е. на душата). Как удивително финалът на романа на Коста Радев се съотнася аналогично и влиза в диалог с финала на “Майсторът и Маргарита”. В творбата на Булгаков ездачът на ветровете (Майсторът) освобождава Пилат Понтийски, за да може последният да осъществи мечтата си – да тръгне по лунната пътека на душата с Иисус Назарянина и да бъде посветен от него в красивото (поезията на живота), далеч от парите, политиката, властничеството, насилието, сметките и смъртта. Аналогично Евър и Мистрал ще отнесат Мила и лодкаря далече по изгубената (т.е. забравената) романтична лунна пътека на душата. И също както Майсторът на Булгаков разказвачът риба̀р ще дари духовната си свобода (Антологията на средиземноморската поезия) на другите. И двете творби завършват с тържество на свободата, с отърсване от оковите на страха, социума, предопределеността и с представата за Майстора, постигнал и даряващ свобода.

Основен композиционен принцип и художествен похват на разглеждания поетично-белетристичен диптих е апострофът.

Заглавието на поетичната книга (част) “Пентомастики” е подвеждащо и пародиращо. Зад незнайното му и дори наукообразно благозвучие се крие естествена простичка, а за някои срамно разголена семантика “пет мастики”. Иначе казано, това са изповедите на душата след петата мастика (припомнете си наложения във времето качествен показател “пет звезди” или изобщо символиката на числото 5), когато си приспал уродливостта на тялото и си дал космическо ускорение на духа, за да бъде навсякъде и никъде, да обобщава и анализира, да се издига високо над условностите на света и мирозданието: “Ледена бяла мастика...// Уж нямаше дъно...//.....// Дано прави са лудите.” (“Пентомастики”)

Впечатлява убийствено точният апостроф на популярната крилата фраза: “Да спасим света!”, който ни връща към истинските хоризонти на хуманизма и към смисъла на вечната битка с дремещите мутанти в нас: “Не светът трябва да бъде спасяван. Какво

е светът – едно обиталище. Нищо повече. Човека спасете – а не пещерата, където се е затворил.” (175 стр., “Розата на ветровете”)

Създаването на поетическа антология в романа е опит за противопоставяне и апострофиране на прагматичния потребителски вавилонизиран свят – своеобразен призив за връщане към природата и към изконните ценности, защото “отдавна сме забравили езика, закътрели са сетивата, скрили сме се в черупките и нито чуваме, нито разбираме универсалния говор на съществата в природата” (137 стр., “Розата на ветровете”). Антологията (висшето концептуално изкуство) връща правото на човека в консуматорското общество от пионка в ръцете на обстоятелствата да се превърне в демиург на духовни светове. Като истински Диоген авторът не само търси човека, но помага на освободените души (“ездачите на ветровете”) да извършат най-голямото преселение на народите – да заселят изоставената си и забравена същност с ясното съзнание, че Колхида не е изгубена. А нима това не е най-истинската и дългоочаквана пролет на народите в човешката ни история, която векове наред не искаме да видим, разберем и постигнем.

Все в този дух алтернативно е преосмислена традиционната романтична представа за земята. Не тя е вековечно възпяваната кърмилница, а поезията (личната и неповторима духовна територия), която като лодка те води към други непознати светове. “Най-страшният хищник е земята; а човекът, глупак с глупак, я нарича кърмилница. Храни го тя, вярно е; но както човекът храни прасето, за да го изкорми, когато му дойде редът.” (123 стр., “Розата на ветровете”) Такива са невеселите мисли на поп Живко (весели той няма, както изрично е подчертано в повествованието). Самият духовен отец обратно на името си е свещеник на самотата и отшелничеството от суетата на живота. Впечатляващ е образът му, който доказва тезата, че дори приемането на изгубената битка също е победа. Двамата братя – Живко и Антон – са двете сили на битието (духовната праведност и материалната предприемчивост). В края на живота си те се срещат, за да си дадат своеобразна прошка, да се помирят и да констатира (всеки сам за себе си), че нищо всъщност не са постигнали, че безсмислена и напразна е враждата им. Но кой на кого има право да прощава и на кого прощава в този живот? В случая по елинпелиновски е апострофирана представата за християнската праведност. За достойното си духовно съществуване “в залеза на живота поп Живко имаше само един потъващ манастир” (123 стр., “Розата на ветровете”). Апострофирана е и ритуалната архитипна представа за прошката. Тя се иска от най-възрастния в семейството (или рода) и той я дава, както се дава просфора, както се прави разумен компромис, за да сполти хората и даде нови житейски шансове за всички. Но как протича този акт в оскотелия живот, илюстриран от съдбата на Мето дърводелеца и на неговия зет и невидян до фаталната среща едноименен внук? Вместо спокойствие и хармония срещата по повод прошката носи агресия и омраза. Липсва шансът за единение и ново общо начало. Подменен е от убийствено и окончателно разделяне. Не само

че младите не искат прошка. Те я дават за първоначалното проклятие на обидения гневен баща, което е струвало смъртта на дъщеря му (майка и любима) и инвалидността на внука Методи. Трагично звучат мислите на персонажа: “Какво излиза – исках да простя, а трябвало аз да прося прошка? Защо всичко е объркано в този свят?” (53 стр.) А думите на детето инвалид са още по-страшни: “Прощавам ти... Добрината ти прощавам.” (53 стр., “Розата на ветровете”) Не най-възрастният, а най-пострадалият може да даде прошка и от него трябва да бъде искана – за страданието, което му е причинено (все едно от любов ли, или от омраза).

Апострофирана е и представата за свободата като притежание. Тя не е и не може да бъде подчинена слугинска същност, а представлява, подчиняващата на себе си, и извисяваща сила. Тя е сборище на ветровете: “О, колко лъжливи лица имаш ти, Свобода...// Дали пък не си невъзможна...// А ние умираме с твоя образ в очите.” (“Пентомастики”)

Стремежът към постигане на хармония и житейско равновесие също се оказва ефимерен: “Само човек никога не е в равновесие. Поне докато е жив.”

Какъв е смисълът, когато всички основни стойности на битието са подхвърлени на съмнение? В романа обаче апострофът не е синоним на nihilism, а цели преосмислянето, обогатяването и развитието на традицията. Съществуват ли щастие, любовта, хармонията? Да, но ние не ги познаваме, защото сме загубили (забравили) езика на природата и се опитваме да ги уловим като свои заложници: “Опънах мрежи, // за да хвана любовта - // като вода изтече тя през мрежата.” (“Пентомастики”) А не е ли логично да ги потърсим най-напред в сънищата си? Може би те са мечтание за равновесие и хармония? Дали всъщност светът не е удавена цигулка, както ни подсказва чрез една от своите истории разказвачът в романа? Може би! Но не страшната констатация, а волността на мечтанието е крайният победител. То е она вечен и различен път, който ни дава правото да сме живи.

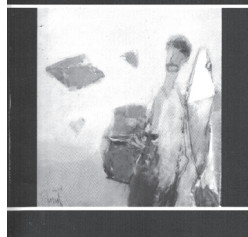
“Има въпроси, които трябва да помниш, докато отговорите ти се явят самички. Това са важните въпроси, а на останалите няма смисъл да се отговаря.” Чрез тези свои основополагащи мисли разказвачът ни връща към същността на живота. Природата е нашият създател и учител и нейната желазна интуиция и логика трябва да следваме чисти, чувствителни, свободни, издигнати от крилето на мечтанието. Ние сме дяволите и светците на този свят, светлината и тъмнината. Всяка приета и преодоляна загуба е наша победа и част от силата ни, останалото е заблуждение:

*После силата грабва ни –
нак напред към умората,
а лъжливият мир вкаменява душата
и замръзва във гърлото
кроманьонският вик,
че сме хора.
Сякаш някой ни пита.
И въртим,
и въртим кръговрата.*

(“Пентомастики”)

Коста Радев

Розата на ветровете

ГЕОРГИ АНГЕЛОВ

АВГУСТ

Отпусне ли юздата на поетите
властта във своето великодушие
минават всяка допустима граница.
Доказа го отлично и Овидий –
притворен, празнодумен сластолюбец.
Той трябва още днес да бъде пратен
при грубите, звероподобни гети.
За него толкова. Сурова участ
очаква всеки жалък стихоплетец,
прикриващ зад метафори разпътство.

Изпитано е и го запомнете:
във всеки дом, доскоро чист, нахлуват
през мъничка пролука бесовете.

ОВИДИЙ

Накрая той престана да изпраща
писма до самовлюбения Град.
Стоеше неподвижно край морето
и постепенно осъзна, че Рим
все някога го чакаше погибел
и варвари, подобни на онези,
с които вечер в кръчмата скучае.
И той пое с тояга обкована
към планината синя и спокойна,
далече от изгубения Рим,
но и от тези полудиви хора,
вторачени в оскъдния си къшей.
И мърдаха беззвучните му устни
към цялото море човешко:
“ Сбогом!”

Каква идилия! Деца
въртят се в кръг наред площада.
По запотените лица
нощта на пресекулки пада.
Едно от тях стои встрани –
не иска да участва в този
досаден низ от ругатни,
кокетство и не детски пози.
Но те го погват и след зла
насмешка го се хваща в края –
с неписаните правила
ще свикне. И ще заиграе.
Във този монотонен свят
цари убийствено приличие.
Какво е, ще ви кажа, ад:
уеднаквяваме различния.

АВТОПОРТРЕТ

Над троскотата да блъскам до живот.
Да хвърлям бисерите пред свинете.
Да чакам знак от скрития ни код,
затрупан под пръстта на вековете.

Да вярвам, че България все пак
ще надживее и рай, и юди,
макар че под железен похлупак
държи ни шепа овластено-луди.

Да викам: - Братя, няма дял смъртта
над Отецеството величаво.
На квакация фон на вечерта
във ехото си да се припознавам.

И най-накрая, някъде на път,
сред хората облъскани и груби,
да рухна, без да чуя как шептят:
- Добре го вижте! Би се и загуби!

ДЕСИСЛАВА НЕДЕЛЧЕВА

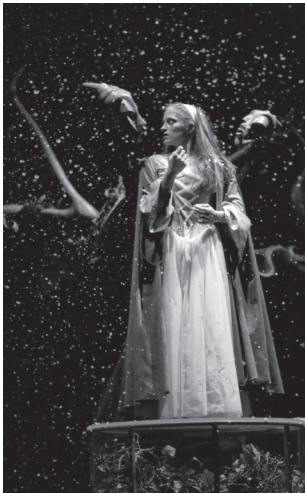
поле
с изсъхнала трева
детето си играе
стъблата хваща
и вади семенцата
така е вече час
работи без да спира
остава му
едно поле зад нас

говорихме снощи до късно
за новата къща на наши приятели
колко е важно да я имат
представих си нас
в същата ситуация
как бавно подреждам
шкафове и чекмеджета
ще трябва цяла година
а мъжът ми каза
ти нямаш сили
аз се наклоних към себе си
с онази предишна готовност
за всякакви места къщи
хубави професии
семейство гараж
и терапия за другите

не съм свободна
както и да го погледнеш
не съм и толкова
лета и зими
но не плачи
събирам
най-добрите предложения

и вече съм се спряла
на едно от тях

между плочите и паркета
покрай килима
са насметени
от незнаен ураган
играчките
сервиз за готвене
ръкохватка тенджера
за варене на яйца
две кукли
джудже от тортата
за първия рожден ден
зайче с папийонка
нататък малка възглавничка
с I love you
тези неща
на дете което спи недалеч
имат някаква логика
извън стаята
тя е
че нищо не похабява живота
както страхът

ГЕРМАН ЩЪРБАНОВ

БЪЛГАРСКИ БЛЯН

Буря безпощадна България брули.
Безвреме бълва бесове безброй.
България безплътна, бездуховна броди.
Богослови бълват богохулства бол.

Богатства български бере безправник.
Броим безстойностни банкноти билион.
Боклука бърка бледият бездомник.
Безпризорни болни. Болници без бон.

Бутици бляскави. Бедняци боси.
Босове богати брани бодигард.
Безнаказан бие, безнаказан беси.
Блудници безпътни. Блудстващ булевард.

Безплатна България беднее безспорно.
Безработност бушува. Безпаричност. Беди
Богатейат блатни бурени, бесплодни.
Банди безчинстват. Беззаконност брожи.

Боклуци безкрайни България бълва.
Боклук безпризорен битува.
Балира България. Бърза.
Бързо бунище бленува.

ТУК

Тъмнина, тресавища, трънеста тел,
траншеи, торища, тиня, тръстика.
Термити трамбуват темели, тунел.
Тук търпеливо труд тежък те тикат.

Течащата траурно тук тишина
търкаля тропоти, трясъци, тъген.
Тъпчейки твари, тъмнотъжна трева,
тонно тътрузи туловище търтей.

Тровят творене тении, тумори;
тъмни, тунелни, топлината топят,
троскотно тъпчат твореното тръни;
търтейна тук тирания творят.

Трошете тиранство, твари творящи!
...Твари творящи тиранство търпят;
тачат тиранство твари търпящи;
телом те тук тирания торят.

ДИМИТРИНА ЯКИМОВА

МАГИЯ

Във въздуха ли нещо затрептя
или там някой дърпаше пердето,
ала човекът, който беше пял,
все още дотъкмяваше куплета.

Прозорецът отсреща мълчалив
се взираше потайно и нелепо –
зад него някой точеше стрели
отровни за душата и сърцето.

Потегли вест по хорските уши,
на прагове, че сеел зла магия –
усетиш ли, че нещо в теб горчи,
ще трябва черно семе да откриеш.

Ах, Господи, какви ти семена?!
Та пролет иде – въздухът мирише,
а радостта е винаги една
пред пламъка на първото кокиче.

Навън – усмивки, радост, красота
от поздравите дружески се леят,
а зад пердето – в пъкления ад,
в свой ужас се е сгърчило – зверчето.

ДОБРИЯТ ЧОВЕК

И добрият човек крие болка в сърцето,
че предълго върви към оазиса свой
и с душата пустинна все поглежда небето,
зажаднял тиха обич и земен покой.

Горделив суховея покрай него ще мине
или нещо ще грабне хитроумен крадец,
богаташ пренадут алчна челюст ще стисне,
недодялан злодей груб урок ще даде.

Ала той ще върви все така мълчаливо,
сред най-враже коварство съхранил топлота,
че от обич дълбока сам в живота открива
лек за подлост – раздава своята доброта.

И тъмнее небето, но сърцето му лумва,
но ръцете му тръпнат отмалели в нощта.
Проумял най-накрая, той щастлив се сънува:
че богат е, щом има за девиз щедростта.

ДОБРОМИР
ГЕОРГИЕВ

БЕЗИСТЕН
(SMS-поезия)

*Прозорецът
е пълен
с MMS-и!
Слайдишоу
от малки
и големи
образи!*

*Кого
гледам
в саксията
на първаза
отвътре?*

ПРИСМЕХУЛНО

*Хедонистичният рев
на морето – дрейф,
с който луничките
носа си вирят.*

ДИМИТЪР КАЛЕВ

КУЛТУРИ

Културите общуват чрез войни,
епохите общуват чрез разпятия,
а двама с теб общуваме с понятия
(или с войната в наште слабини).
И затова ти казвам, че съм Аз,
че Варна е море, че Бог е Сила,
че следващите думи: мила, мила
са само мисли, станали на глас.

Пред слънцето ми всичко е листа –
зелена простота с назъбен крайчец –
и преносът на тази влага май че
е всичката премъдрост на света.
И страшният въпрос за мойта кръв
(със вкус за вълк или за кръвни братя).
Кръвта ми е последното понятие,
което мятам в мрака като стръв.
Културите си шепнат: „Елои,
лама савахтани!” и се разбират,
а в тези думи хората умират
като в любов, която се бои.

Очаквах нищо да не разбереш...
Поне ме целуни по двете устни –
те са полулуните на изкуството –
едната в разсип, другата – в пълнеж.

ПРЕЗ АВГУСТ
ИЛИ ГРЕШКАТА НА АЙНЩАЙН

През август всичко е самонапуснато,
самоотдалечено, самовсичко.
И всичките поляни със къртичини
са просто стил на лятното изкуство –
Земята да изравя самосебе си
със силите на слепите животни,
и през съня на тези пори потни
да диша право в синьото поднебие
(дори куршум би чувствал отмяляост
в такава сплав от мараня и леност)...

Едно момченце, твърде сходно с мене,
между къртичините тътри тялото си –
главата му е непосилно ярка,
слънчасали са всичките му стави.
И само през гледеца му минават
безцветни кръгчета от капиллярите
(да съзерцаваш кръвообращението си
е висша натурална философия) –
детето съзерцава апострофите
на всички относителни движения.
Телцата на кръвта му шепнат: „Май ще
те преминем, без да ни разминеш...”

Прежурия.
Кос кълве кора от диня
(естествено, и грешката на Айнщайн).

СТОЯ ЗАД ТЕБ

Прибои, етери – и междуметия,
ритмични гласъци – отскоци, пръски,
лъчи скосени със безцветни пръсти,
от миг във миг вселени седмоцветия...

Стоя зад теб, обгърнал твойта талия –
на пясъчен часовник ми приличаш.
Опесъчените ти сетива се стичат
направо в седмоцветните овали –
във тази кратка плът, която странства
през морските пулсации в небето
(сега и тук, сега и тук, където
живеят само точки без пространство).
Прибоят е наивен Ботичели –
платната му, от пияната отнети,
опънати са върху наште ретини
и търсят вечната дъга (къде ли?);
дори измислят нейната обратна
полуокръжност – нещо като мида,
като потънал зрак от Атлантида
(в наивността е пълно със загатнатост).

Стоя зад теб. Зад мен залязва Варна –
шепти от алено до аметистово.
Щях да ти кажа, ако беше истинска –
щях да те пипна, ако беше вярна.

ГРАДЪТ

Градът на детството ми е неузнаваем –
преминал е във пето измерение
(самият аз го гледам от четвърто).
Във всяка къща – двама-трима мъртви,
стоят в саксии с мушката, назаем
използват етера им за видения.
Използват фреските на паметта ми детска
със хлабаво скачените фрагменти
(тогава ги търкалях по баирите,
очаквах да оставят само дири,
а те да се разложат от ферментите).
Но днес съм тук – и те са тука днеска.
Площадът е фрагментче от квадратчета,
на изток църквата „Свети Димитър”
е сводесто макетче със камбанка,
а борът в двора е смолиста сламка,
дори и Лиса планина е спитена
на хълмчета, високи два-три разкрача.

Градът на детството ми се е преповторил
стократно – във смаляващи ракурси –
от моя първообраз великански,
през думи лански и през хора лански,
до днес, до виртуалните екскурзии.
Градът е бог, а Бог ще проговори...

Затуй прониквам тук като устройство в хаос –
като кристалче сол във вряла супа.
Не искам да се срещам с млади хора.
Тук идвам със врабците да говоря –
с цвърчене да им кажа, че съм глупав,
че съм използвал думите на халос,
(врабците свое градско братство имат,
фрагмент от ангели до серафими).
Врабци, все още съм душевно групов,
душевно съм устроен като ято.
Но този град е бог, а Бог ще купи
самотните детинства от земята.

КИРИЛ ГЕОРГИЕВ

ВЪПРОС

На какво сега да се радвам?
Всяка радост за мене е грях.
Тъжна е тази награда –
свойта любов надживях...

Знам, че голямата грижа,
до последния ден ще горчи.
Господи, защо всичко виждам,
когато затварям очи?

ГРАД САНДАНСКИ

Не ме забравяй, моля те, не ме забравяй!
Не искам младите да питат откъде съм.
Разбирам, че родени са след моите представи.
Растяли са след моята последна есен.

И Бистрица и днес така е бистра
с люлеещия мост. Градинката с фазаните.
А мойт път достигна своя изток
и всяко кратко връщане е оправдание.

Не ме забравяй, моля те, не ме забравяй!
Не сменяй планината за море!
Душата ми завинаги във теб остава
и без значение сърцето ми къде ще спре.

ЗАКЪСНЯЛ ОТГОВОР

Малко преди трагедията, ти ме
попита:”Дори и късно, искаш ли
да се венчаем?”

Ти си остана млада и хубава.
Аз остарях, остарях.
И признавам – още съм влюбен
както бях, както бях.

Пак те обичам – дори разделени.
Грях ли е, Боже, кажи?
Че стоиш между нея и мене
и венчаваш мъртъв и жив?

ЕКАТЕРИНА МИТЕВА

ЦИГАНСКИ ОЧИ

Полюшва залез в Портофино
звезди и мирис на море.
Платна и лодки. Риба, вино,
прозорци вдигнали криле...

Брегът графичен – потъмнява
и пламват нощни светлини.
Заспива нежно Портофино,
заплетен в мрежи от мечти...

А, горе в бара генуезка
със много цигански очи
сервира, вие тежка плитка
и с поглед всеки мъж лови...

По пълните и страстни устни
библейски кацнал бе грехът,
решаваше кого да пусне,
тя беше фарът и брегът.

Пристигаха платна по залез
и тръгваха към този бар,
където Мопасан бе сядал
с перо Петрарка бе мечтал...

Но тайната на Портофино
бе скрита в черните очи,
събрали в залива платната
и лодки вързали с коси.

МОРСКО МИ Е

Тъй морско ми е!
Толкова е лятно!
Ухаещо на плаж и на вълни....
Горещината гмурка се с опашка
и нож забива в тежките води...
И, гледам дъно, и коси танкуват
в релефа на обраслите скали...
И водораслите докосват ме със пръсти
и шепнат ми - тъй мидена си ти...
Тъй морско ми е!
Толкова съм юлска,
в очите зеленеят дълбини,
по кожата ми никнат риби лоспи,
платна червени шепнат ми – тръгни...
И, гмуркам се – надолу,
по-надолу
и по-надолу...
в морското сърце...
И, морско ми е!
Толкова е морско!
Не искам да изплувам!
Още не!

НЕПУБЛИКУВАНИ СТИХОТВОРЕНИЯ

НИКОЛА ИЛИЕВ

ЖИВОТ

Еднопосочна улица си ти;
роден веднъж, човек не се завръща,
достига до финал и пада тих –
земята е последната му къща.

Веднъж и аз по тебе съм вървял,
познах скръбта и радостта опазих –
добре ли, зле ли – просто съм живял...
И моля се дано не е напразно.

По теб и утре ще цъфтят липи,
ще пада лъч над тежки зимни преспи,
ала сърцето спомен ще приспи,
окъпано от твоите птичи песни.

Бе странна смесица – любов и гняв,
издигане и падане неземно...
Приличаме на полет във мъгла
С докосване неясно и вълшебно.

ОЧИ

Две черни вечерни очи –
тях разум не би ги разбрал;
две струйки изплакана жал,
в която съдбата мълчи.

Рубриката е подготвена от Емил Иванов

Цонка Христова

РЕПЛИКА II

“Всяка вечер аз подреждам масата...”
Рьоне Шар

Всяка вечер
аз застилам масата
с бяла позлата.
Слагам чаши за теб,
за детето,
за любовта и за свободата.
После отпиваме мълчаливо,
храним се мълчаливо,
като част от студения здрач.
В тишината на поредицата от вечери
нашият огън е сякаш болногледач.
Любовта грейва понякога –
ореол на празнична свещ,
късче спомен от допир горещ.
А свободата така и не се отби,
поне да си изпие чашата...
Но приборите ѝ са на масата,
подредени до нашите.

РЕПЛИКА III

“Човече, когато си в лодката,
менят се бреговете...”

Когато си в лодката
бреговете изглеждат
като делфини, които
играят на прескочикобила
и лъснатите им гърбове
отразяват небето.

Когато си в лодката
Времето – единственият ти спътник,
спиращ на стоп
хвърчилото на птиците
и отлита със него
към други пространства.

Когато си в лодката,
сънуваш брега,
с къщите и дворовете,
с топлите скути
на изгубеното детство
и светналото лице на очакването.

Когато си на брега
и станеш част от отломките
на разбитите си илюзии,
разбираш, че има
само мимолетни пристанища,
и вечни кораби.

„ЧОВЕКЪТ, КОЙТО ВЪЗДИШАЛ” ИЛИ ЗАЩО Е НЕОБХОДИМА ВЪЗДИШКАТА

ВИОЛЕТА ТОНЧЕВА

Автор Елена Владова, художник Теменуга Станчева, Приказки, изд. Славена, Варна, 2008

„Човекът, който въздишал” се появи не отдавна в издателство „Славена”, като една малка, но много мислена книга, в която разстоянието от приказното до ироничното се оказва не чак толкова голямо. Всъщност точно толкова голямо, колкото между „Човекът, който въздишал” и „Жабата Пиар”, измерено с мерната единица за интелигентно забавление. Заслугата принадлежи на двете оригиници: авторката Елена Владова и художничката Теменуга Станчева, които очевидно добре познават материята и много е вероятно да са гласували в „Голямото четене” за някои от приказните герои, класирали се в стотицата. Тук любимият герой е Мустафа, създаден като един цялостен персонаж според всички литературни стандарти. CV –то му започва от обяснението как се е родил и кои са били родителите, проследява след това израстването и оформянето на характера, приятелствата, пътешествията, любовта и откривателствата, а последните две, както знаем, са най-важните в хронологията на живота. Може би дори те правят щастие. Всички етапи на развитието авторката разпределя в 10 драматургично изградени сюжета, 10 приказки в голямата приказка за Мустафа Смелия. В композиционната подялба на общото пространство приказките са с приблизително равен брой знаци, всички разказват по една история, завършваща с една, а понякога и с повече поуки. Действието, зададено още в заглавието като въпрос, поддържа напрежението до края на приказката, когато идва отговорът, а с него и посланието.

В тази класическа структура, интерпретирани със средствата на приказния жанр и съвременния език, се вписват разпознаваеми от съвременниците явления, тенденции или характери. Фантазното, като предпочитан похват, разчита не на ефектни умопостроения и

изненадващи обрати, а по-скоро следва игривия ход на въображението, прехожда от едно в друго, използва асоциативни внушения и иронизира, дори пародира, без обаче да назидава и още по-малко да флиртува с читателя. Всички тези особености вървят в грацията от „Приказката за Мустафа”, през „Човекът, който въздишал”, „История за тишината или приказка за Тихо”, „История с Дядо Коледа и лилавото магаренце”, за да стигнат естествено до си кулминация в „Жабата Пиар”. Ако първата приказка визира себеизграждането и тези, които подкрепят героя / родителите, приятелите/; втората и третата разказват за тези, които му пречат /могат да бъдат родителите или дори цялото общество/, както и за начина да преодолееш склонността си към оплакване – много манталитетен български знак. Четвъртата приказка предлага форма на „кадифен протест” срещу празния чувал на Дядо Коледа, а петата е метафорична пародия на голяма, в който жабата със собствено име Пиар, преодолява екзистенциалното си разочарование от професията и търкава да си търси друга яма. Нейната и без това я затрупва багерът. Радикален, но все пак happy end.

В крайна сметка стилистиката на „Човекът, който въздишал” се движи от извисената приказност на класиците, защо не и на Паулу Коелю („И отидох на плажа на своето детство”) до пародийната приказност на Оскар Уайлд, без да пренебрегваме усилието да се вложи/вгради в една книга два прочита – за деца и възрастни. Достъпни всекиму, те разкриват, според възрастта и интелекта, различни интерпретативни пластове.

Повечето текстове се движат между конкретиката и измислицата, но в някои, като „Историята с Дядо Коледа и лилавото магаренце”, първият подход е предпочетен. Отказът

от приказното достъпняване, в полза на действителността като неизчерпаем източник на сюжети, е разбираем, особено когато справедливостта побеждава. Преразказът на случката обаче, колкото и да е сръчен, отстъпва пред виталната образност на приказките за Мустафа и за Тихо. В тях се усеща Валери Петровската свежест на детското световъзприятие и онази оригиналност, която в днешния всезнаещ свят на Internet и Google, става все по-трудно достижима.

Неслучайно приказката за Тихо е послужила за създаване на детското предаване „Тихо” по програма „Море” на РТВЦ Варна. Там въображението се забавлява, разпознавайки над сградата на Кукления театър контурите на ш-то и т-то в облак, образуван по време на представление от възмутените шътканиа срещу скърцащите столове и немирниците, седящи върху тях. Така при движението на малките и големи тишини се получава облак с висока концентрация на тишина, от която се появява „човечето с големи ококорени очи, Тихо”. Художничката Теменуга Станчева, чийто илюстрации с удоволствие следват наративната логика ж цялата книга, придава на Тихо тъжно изражение и запечатва устата му с лепенки на кръст. Нещо, което недвусмислено заклежда цензурата и въобще всякакви посегателства върху правото на собствено мнение и свободата на изразяване. Ето как, в слово и образ, единомислено, може да бъде заложена образователната и възпитателна функция на една приказка. А че обществото страда от недостиг на подобни ценности, намерква иносказателно/иронично заключителната информация, според която „и най-амбициозните репортери не са напреднали много в разследванията си за Тихо, знае се само, че той винаги се появява на места (досещате се) с висока концентрация на тишина”.

Най-важният в тази книга, „Човекът, който въздишал”, олицетворява навярно търсещия, духовния човек. Защото, когато си доволен от „еднообразието и изобилието от едно и също нещо” – доматите в страната на доматите (хиперболата да не се бърка, моля, с Дон Домат от „Приключенията на Лукчо”!), ти не познаваш и не се стремиш към нищо друго. Ти си един щастлив потребител в консумативното общество и нямаш никакъв повод да въздишаш. Но, както бързо се разбира, това не е представата за щастие на Човека, поради която и причина той непрекъснато въздиша. Отблъснат дори от любимото момиче, непотребен и неразбран, той решава да поеме по своя път на познанието, в търсене на смисъла. Подобно на Мустафа Смелия, когото „Човекът, който въздишал” следва - в мисленето и действията, респективно и в структурата на книгата. И така Човекът постепенно открива света, и „колкото повече неща виждал, толкова по-рядко въздишал”. Неговите съотечественици веднага забелязват промяната при завръщането му. А когато им разказва приключенията си, те разбират, че „на света не съществуват само доматите и че тяхното щастие е било измамно”. Авторката не уточнява дали оттук нататък на героя му се налага да смени името си и обратно - дали целокупната доматена страна не започва да въздиша, може би като един пръв признак на желанието за обща/обществена промяна, нито дали случилото се довежда до някакъв съществен дисбаланс в съотношението между щастие и нещастие във въпросната страна. Читателят има право на собствените си аналогии/алюзии и прочие разсъждения. „Човекът, който чете” и „Човекът, който въздиша”. Една среща на интелектуално равнище, която протича във ведра приятелска атмосфера и завършва с консенсусни положителни заключения от рода: „Не въздишай напразно!” и „Много малко тежки въздишки си заслужават наистина въздишането”. Последните вероятно са и ценообразуващи, ако се върнем към заглавието на този текст.

В хилядолетната възраст на Пещерата се криеха събития с вселенско значение и, макар че Делфина чуваше техните отгласи, не знаеше истинския им смисъл. Ураганът бушуваше и дори тук, на завет се чувстваша гърчовите на водата. Солена, гъста и разгневена, тя шибаше скалистите нозе на Пещерата, понякога прехвърляше защитата ѝ, тогава затвореното пространство на огромната каменна Каверна овлажняваше, посетено от трудно забележими парченца вода. Тази земна кръв отглеждаше в плътта си многобройни живи същества, някои надарени с разум. Делфина спеше неспокойния си сън, натоварен с проблемите на Деня, чакаше умора да повали Урагана и се подготвяше за Делото на Живота (ДЖ) си. Беше то неприятно, напрегнато, опасно даже, но беше неизбежно, неотменимо и съдбовно. Акулското присъствие разплакваше живите същества, хлиповете им се възкачваха в ултразвуковия обхват, мъчеха делфинския слух, равняваха Душата му и го принуждаваха да променя същността си.

„Трудни времена настават“ - усети да пролазва тревожна мисъл през будното полукълбо на огромния му мозък. - „Поредните изпитания на тукашното ми пребиваване... Само достойното им посрещане може да ме спаси...“

Унесът му беше привиден, спокойствието - изпитание, а търпението - мъка. Посрещаше той Божествените повели смилено, вибрациите на Душата му влизаха в допир с трептенията на Водата и от съвкуплението им се раждаше Нов Трепет (НТ) - разрушителен, непознат, тъмен, акулски, демоничен... Делфина чакаше Урагана да умре, подготвяше се за излизане, за мъчни сблъсъци, за мисия, която трябваше да бъде всекидневие. Водната лупа на жизнената му среда уголемяваше обикновените схватки, изваждаше на показ дребните одрасквания и по-едрият наранявания, наблюдаваше ги той като мъдрец и страдеше от наличието им. В бъдния си живот щеше да му се налага да променя същността си, та може би затова неговият Нов Трепет (НТ) бавно се оцветяваше в тъмни тонове. Това неподозирано сечиво, неизползвано от никого досега, не му носеше радост - щеше да го използва за воюване. Благородно същество, нежен и гальовен, Делфина искаше да живее мирно, усмихнато и любвеобилно, в хармония. Живи бяха изгревите сред нежния лазур, лунните залежи сред разтопения калай на Океана, капките, полазели светлото лице на Луната, Звездите, надвесени над неспокойния покрив на техния му дом, Нейните милувки, нежната ѝ кожа, гъстото ѝ мляко, с което хранеше малките, безтегловното им любене, огромния делфински Фалос, на който Тя искрено се радваше, грандиозните всеобщии игри, слаомите по вълните, неподправената Радост от Живота (РЖ), добрините, сторени естествено, като дишане, обичта и доброто име, с което се ползваше сред целия Воден свят... А сега се беше притаил в Каверната, чакаше благоволенieto на Урагана, за да започне...

Мъчителен свиваше сърцето му това начало. Щеше да се впусне в нещо непознато, чуждо, противно и мъчително, рисковано, кърваво, смъртоносно като всяко воюване. Волната игра с вълните, хармоничният живот на същество без грехове, добротата му, неговото благородство се отдалечаваха без да е ясно ще се върнат ли в живота му някога, ще бъде ли отново она мъдър, стар Делфин, създаден от Бога за облагородяване на хладния, враждебен Воден свят... Каверната ехтеше от омаломощените повеи на соления,

течен вятър, невидим тътен минаваше като гръпка по люлеещата се плът на временно-то му убежище. Делфина чакаше, приготвяше се той за натрапената му Война, опитваше се да събере озлобление, както и други мръсни оръжия. Гнусеше се от приготовленията си, но се утешаваше с Целта си, с онова естествено Добро, което се канеше да стори на нежните Души от неговия свят. Не мислеше, че е Спасител, нито очакваше награди, не, той знаеше добре, че може би това е последната добрина, която ще сътвори през тукашния си живот. Но беше се решил! Във външниятелния му Мозък се пазеше дълбоко скрито Знание за съдбата на водните Божии създания. Натъжаваше се, когато си спомняше какво знае, натъжаваше се, когато виждаше бъдещето на местните Същества, когато надничаше в неумолимата им карма и съзираше там сатанински творения. Делфина беше потопил изиящното си тяло в неподвижността на размисъла, но мисловната му напрегнатост бушуваше незабележимо, убивайки по пътя си бивши надежди, упования, красиви

вори кървава рана в туловището ѝ, замириса на рибя кръв и пикоч - почти безбъбречното древно акулско тяло съдържаше в плътта си голямо количество урина. Войната започна истински, нямаше възможност за отстъпление, водеше се хилядолетия вече, но победител все още нямаше. Делфина продължаваше да нанася ударите си, голяма част от бодливата акулска кожа беше раздрана, грозни рани се миеха от солената кръв на Океана, а огромната риба се възбуждаше от собствена-та си кръв. Зловещо тракаха опитите ѝ да отхапе делфински плавник, зловонно се разнасяше из соленото Пространство мятането на рушащото се тяло... Спасителната мисия на Делфина, неговата мъчителна борба го изтощаваше, но нито веднъж помисъл за отказване не го споходи, не трепна тялото му, нито намаля силата на ударите му. Чуваха се само тъжните му издишвания, фонтаните от въздух, пара и ситна вода изригваха от Духалото му над пияната от Войната. Чуваха се песните му, навлизаха те все по-често в ултразвуковия обхват, непостижими за повечето

„Приближавам се - казваше си науи - към сътворяването на едно добро дело, към избавление от едно милионолетно Зло...“ И продължаваше да воюва. В резултат на което Акулата изнемоляваше от век на век, губеше кръв и престиж, ставаше все по-вяла и апатична, челоите ѝ вече не бяха толкова бързи, а металният ѝ глас все по-често проговаряше:

- Губиш си времето... Не съм сама... - и се усмихваше със зловещата си застинала усмивка-луна, пълна с жестоки зъбоподобни оръжия.

- Светът трябва да се освободи от проклятието ти. В Новата ера не бива да има Убийци... - по-скоро на себе си проговаряше Делфина в чуваемия обхват.

Всички Същества бяха съгласни с него, но много от тях се запитваха възможен ли е такъв Свят... Войната продължаваше и в един предизвикан миг Океана забеляза как омаломощената огромна риба бавно поема към дъното му. Разбра какво става и затова приготви набързо нещо като вдлъбнатина в дънната тиня. Канеше се да я погребее по-тържествено, отколкото обикновените океански обитатели - все пак, макар и убиец, тя беше символ.

Делфина все още не се радваше, а и се чувстваше безкрайно изтощен

от хилядовековната битка. Водният свят, неговото обиталище, се опитваше да му прелее от собствената си солена кръв, но не знаеше как става това. Не успяваше, но няколко пъти Делфина забеляза, че Духалото му, неговият отвор за дишане се пълни с океанска кръв и при издишване усеща затруднения. Това малко го обезпокои - никога преди това не беше му се случвало. Неговият свършен организъм, Разумът му на висш воден обитател, Духът му на многократно прераждано Същество не допускаше, че някой би искал да го убие. Затова и направо се обърна към добрата воля на божествения Океан:

- Защо постъпваш така с мен?

- Опитвам се да осъществя най-обикновено кръвопреливане... Моята кръв ти е нужна... Сред моите селения трябва да има хармония.

За пръв път Делфина се уплаши. Разбра заблудата на Океана и съзря какво го чака. Взе мерки и все по-рядко се гмуркаше, все по-рядко напускаше повърхността, все по-рядко мокреше застрашеното си Духало. Това пречеше на храненето му, нарушаваше естествения му начин на живот, което водеше до неговото още по-осезаемо отслабване.

В едно от редките си, принудителни гмуркания той усети как в него навлиза Океанска кръв, как нахлува през Духалото му, как пълни дробовете му, как с всеки изминал миг той не успява да изравни налягането, - нещо което е вършил с лекота милион пъти - не успява дори да изплува. Светкавична мисъл проряза огромните полукълба на пламтящия му мозък: „Нима ще завърша като удавник!“

Постепенно мозъкът му престана да се снабдява с кислород, мислите, емоциите, радостта и добротата му бавно гаснеха и въпреки слабите позивни за помощ, излъчвани на неговата честота, никой не му помогна. Красивото му тяло пое към Дъното, където Океана беше приготвил разкошен гроб недалече от мястото, където почиваше Акулата.

Милионите Същества се радваха, че вече никой не ги убива, страдаха за своя скъп Делфин-Спасител, но това не беше за дълго. Млади, пъргави Акулчета вече навлизаха в своя живот, а малките Делфинчета изучаваха старателно живота и делото на Делфина и някои от тях твърдо бяха решили да поемат по неговите стъпки.

АНГЕЛ Г.
АНГЕЛОВ

РАЗКАЗ

КРЪВОПРЕЛИВАНЕ

спомени, бъдещи блянове, както и зловещи предчувствия за настъпваща Война.

В оня миг на очакваното случване Водата беше притихнала, уморена от многодневните блъсъци на Урагана. Яростта ѝ стенеше, бавно гаснеха белите пламъци на безпощадните вълни, а Акулата се пренесе в по-горните етажи на водното обиталище. Когато излезе от Каверната, Делфина беше готов. Не се страхуваше, спокойно вървеше срещу Съдбата, готов да посрещне отредените му изпитания. Океанът бавно се съвземаше от насилието на надводния свят, надяваше се на Умиротворяване, Хармония, гладки повърхности и всеобща Любов. Но сред обитателите му бяха поселени и примитивни създания, чиито родители бяха неумишлено, вечни тъмни сили - постоянни изпитания за Божиите създания. Тяхната жестокост, кръвожадност, лакомия, тяхната безскрупулна наглост мъчеше Делфина. Той се чувстваше дълъж, чувстваше се той посочен, същество с мисия, жертва може би, но той беше способен да я стори. Извисеното му благородство, вярата в Бога, неговият Дух, щедростта на Създателя към него естествено и предопределено го водеха към безсмъртието...

След надигането Акулата безшумно понесе стоманеното си тяло към обикновени, всекидневни убийства. Милионите години преживян живот бяха внедрили в навиците ѝ усет за успешно убиване. След ураганите мъки Съществата бяха непредпазливи, уморени, радостта от края ги правеше добри и безгрижни. Състоянието им помагаше на Акулата, изостряше вечния ѝ глад, лапането обсебваше изцяло примитивния ѝ мозък, рибята ѝ кръв студено, коварно и безпогрешно я насочваше към всичко, което мърда. Живото торпедо увеличаваше скоростта си, свършената му обтекаемост разпорваше безшумно солената плът на Океана. В късогледия ѝ поглед вече се задаваха първите жертви. Делфина се появи внезапно. Ударът му - премерен, бърз, унищожителен - отклони посоката на акулското тяло, но неговата безмозъчност му помогна да не се учудва, да не си задава въпроси, а само жестока злоба го хвърли отново към нещастното Същество, набелязано за поглъщане. Залисана в гонитбата, Акулата като че ли не обърна особено внимание на унищожителя на злото и неговия удар. Но следващият от-

Същества, не ги чуваха те с несвършения си слух, но всички знаеха за тяхното съществуване. Звудите бяха тяхната надежда, светъл лъч и упование, апетит за живеене и повод за радостни усмивки. Делфина, всеобщият певец на Водния свят беше самонатоварил тукашния си живот с мъката на убиването, изоставил беше той основното си сечиво за борба - песента - и се беше впуснал във воюване. Със Злото, с безпощадните убийци, с неумишлено, Мъка, с естествената трудност на Живота.

Понякога, между два Удара, Делфина наивно се обръщаше към своя противник:

- Не искам да те убивам... Ако не върнеш злини, ако обещаеш, че няма повече да убиваш, можем да сключим примирие...

- Не те разбирам - гъгнеше с дрезгавото си, нечленоразделно полуговорене Акулата. - Не мога да живея без това.

Войната продължаваше, Океана все повече се замърсяваше с рибя кръв и разкъсани телесни частици, Добрите гръпнеха по време на драматичните битки и искрено се радваха, когато Делфина побеждава. Изходът от Войната беше неясен, но милиони Същества дълбоко вярваха в благородния ѝ свършек, в победата на Доброто. Тази Вяра беше разтворена във всеобщата солена кръв на Водния свят, съдържаше се във Вселенската мисъл, беше тя част от Космическия разум, но спусната тук, сред вълнуващите се простори на Водната планета тя поуявляваше, нуждеше се от грижи и поливане, от Любов и Себеотдаване... Делфина продължаваше да воюва, убеден в правотата и благородните си намерения, а неговият древен противник продължаваше да убива Същества, дори по време на Войната.

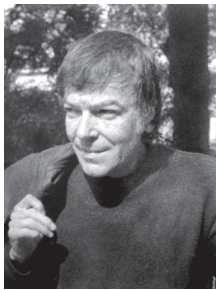
- Защо не ме оставиш на мира? - вяло полуизговаряше думите Акулата. - Мене ще убиеш, но Него няма да можеш... Нашият зловещ Създател е неумишлено. Има ли Бог, има го и Него... Ти ще оправяш Света... - пренебрежително и надменно завършваше Акулата.

Делфина не я слушаше, опитваше се да върши работата си, колкото може по-добре, и ясно забелязваше, че раните по акулското тяло стават все повече и все по-дълбоки. Знаеше той, че краят на Войната е далече, знаеше, че му предстоят все още хилядолетни мъки, но успехите го вдъхновяваха.

“АЗ ЩЕ УМРА ОТ ИЗУМЛЕНИЕ, АКО НАИСТИНА УМРА...”

КРАСИМИР МАШЕВ

(Литуртургия за поета Христо Фотев по случай неговата 75 годишнина)

Петя Дубарова и Христо Фотев

22 май 1986 година. По инициатива на студентите от Медицинския институт във Варна в Клуба на дейците на културата имаше среща с незабравимия голям български поет Христо Фотев и самотния мореплавател капитан Николай Джамбазов. Тази среща откри председателят на клуба Живко Сотиров:

- На пръв поглед е несъвместимо поет и капитан да са заедно. Самотен ли е човек в океана?

- Имах интервю с журналист от вестник “Труд” и на този въпрос отговорих, че самотник е човекът без цел... - каза яхтсменът.

На тази среща аз бях въоръжен с касетофон и не само на моите въпроси Христо Фотев отговори по начин, достоен за всеки истински голям поет.

На тогавашния бул. “Ленин” ученици от близкия техникум по икономика и студенти от ВИНС “Д. Благоев” се подготвяха за предстоящия празник на славянската писменост и култура, и подредени в отделни блокове пееха “Върви народе възродени”, а в пролетното небе се носеха пронизителни писъци на гларуси. На магнетофонната лента всичко това е запечатано, за да не бъде заличено от паметта ни срещата с един от самородните български творци, който завинаги ще се извисява сред най-високите върхове в нашата поезия.

Ето запис от тази среща.

- Щастлив съм, че съм с вас, аз не за пръв път съм тук и никога не съм отделял Варна от Бургас. За мен те са (много пъти съм разговарял за това с мои приятели) два огромни квартала на един град, който ние осъществяваме. Във вторник вечерта имам много напрегната програма. Среща с много големи световни писатели. И имаме една среща с бургаски граждани, която продължи 3 часа. Вчера бях до 6 часа сутринта. Значи аз съм спал 6 часа. И след това бях отвлечен на Слънчев бряг на среща с библиотекарките от окръга. Едни жени, на които аз много държа. Половината са мои познати. Бих ги нарекъл – тези нежни сестри на отец Матей. С една професия, в която бди възрожденското, дори и с това, че заплатите им са много малки. Те всички получаваха по 120 лева. И до 3 часа тая сутрин. Д-р Чалдъков ме свари почти на легло. Толкова много съм се бил изморил (отговарям на въпроса), че изведнъж се усещам в състоянието на един припадък в самото легло. И си казвам, мисля си, няма да стана цяло денонощие. Обаче д-р Чалдъков е над главата ми. Неумолим. Като съдба. И за два часа аз се стегнах. И тогава, когато бях сам, така си мислех, отгатнах го, какво нещо е смъртта. Аз нося смъртта в себе си. В момента съм друго, секунда, може би, и съм направил усилието; аз съм имал и други такива състояния, други такива моменти, до оня миг, в който някой ден, някой миг, няма да пожелае да живея. Смъртта е все пак едно лично дело. Животът както принадлежи на самите нас, така принадлежи и на другите, на една цяла общност. И тук някъде, в това пространство, така си мислех, като пътувах насам, е тази територия, която се нарича поезия. Не говоря за правенето на стихове, на стихотворения. Едно стихотворение може да бъде прекрасно и пак да не съществува в него това, за което в момента ви говоря. То се нарича поезия. Една категория от някакъв друг порядък. Пак ще се върнем на тоя въпрос, той е генерален въпрос.

- На какво се дължи тази поетична атмосфера в Бургас, каквато не съществува никъде другаде, а най-вече във Варна? (Шум на неодобрение в залата) Наскоро бях в Бургас и на един зид с огромни букви детска ръка беше написала не някакъв цинизъм, а “Милена е добра”. Това, според мен, може да се случи само в Бургас и аз приех този надпис като израз на силни поетични чувства. Вие как мислите?

- Ще се постарая да отговоря точно, защото мисля, че за тоя отговор съм готов. Пак повтарям – аз никога не съм отделял Бургас от Варна. От месеци, от много години познавам тоя град. Бургас е страшен град. Грозен град. Тоя въпрос също го коментирахме в Пловдив с мои приятели поети и художници. В Пловдив има художници от европейски мащаб, знаете ги, няколко. Иначе имат много талантливи поети, но нямат един от ранга на Георги Божилов, да речем. Те сами си го признават. Те са прекрасни и си го признават. И защо е така? На су-

тринта като се събудих в техния дом, в къщата на Ламартин, на третия етаж и погледнах този застинал в своето статично великолепие град; до последната керемиди и камъче на калдъръма, казвам защо: цялата тая красота мен не ме предизвиква, аз не мога лично да прибавя нищо към него, към всичко това. Аз, поетът, не мога да прибавя и фактически аз мога само да мълча. И пак казвам – Бургас, той е страшен град, динамичен град, грозен град; там нещата стават понякога не благодарение, а въпреки; той предизвиква да бъде доизграждан непрекъснато. И аз се чувствам предизвикан. Разбирате ли ме какво искам да кажа? И в Бургас има лоши хора, ограничени хора. Навсякъде ги има. Някои от тях са много действени. Тъмната енергия винаги намира начини, за да нарани, да унизи, да унищожи. И затова там се чувствам борец в пълния смисъл на думата. Такова самочувствие имам аз. И се мъча да го предам на по-младите от мен колеги и приятели. Младите поети на Варна са мои приятели. Някои от тях са тук. Те са много талантливи поети. Техните стихове и поеми може да ги четете в нашия алманах “Море” и ще ги четете.

Аз също съм изпитвал огорчения. За първата ми книга, която излезе преди много години, в един сливенски вестник се появи рецензия. В “Черноморски фронт” не излезе нищо. Огорчи ме много това, бях и много млад и така драстично отреагирах... Сега не знам как бих отреагирал на това.

- А как бихте ли коментирали този надпис, за който става дума “Милена е добра”?

- Ааа, това е прекрасно. Как бих го коментирал? Това не се нуждае от коментар. То само за себе си е стихотворение.

- От Петър Алиев знам, че в Унгария сте изключително популярен, наред с такива имена като Атанас Далчев и Валери Петров. Той с възторг говори за Вас, че синоним на българската поезия в Унгария е Христо Фотев.

- Аз нямам толкова вина в това, казвам го много откровено, отколкото една светла вина, в светлия смисъл на думата, отколкото Ласло Наги, който почина преди няколко години. Не знам защо така изпита, почувства някакъв вкус към мен. Преди много години. И беше превел много неща от мен. И то неща, които в България още не са печатани, никой не ги е чел. В тоя смисъл на думата, в официалния смисъл на думата, за моите истински читатели и съавтори. Защото аз гледам на истинския читател като на съавтор. Приемам го като такъв. Та Ласло Наги е причината за това. Аз много обичам унгарците. Бях там преди 12 години с Булат Окуджава. Той беше в Бургас преди години на един техен симпозиум. И след това два пъти бях канен, но не мога да си спомня защо не отидох. Може би ме стресна наистина моята популярност там в Будапеща. Но сега съм обещал на дъщеря си да я заведа там. И ще го направя.

- Освен, че ще Ви попитам какво пишете в момента, ще се отзовете ли на една покана да гостувате с Недялко Йорданов на варненското книгоиздателство и да децете свой ръкопис за печат?

- Аз не знам дали знаеш ти, пиша много бавно. Ето, сега съм започнал нещо преди две.... четири-пет години. Това е въпрос на търпение. Да го издържа. То само вече да се довърши. До тоя момент, до който да стане невъзможно да не го направя. И сега в момента, тия дни, преди седмици, правя точно това. И, разбира се, ще го дам в издателството. То е мое издателство.

- Вие бяхте на честването на годишнината на Рембо. (въпросът е на покойния варненски поет Атанас Стоев – б. а.) Как се чувствахте там сред толкова известни поети? Какво ще ни разкажете за тази среща?

- Само едно единствено нещо ме потискаше. Във всичко останало се чувствах като риба във вода. Това, че дето аз не само унгарски не знаех, не знаех дори френски или английски. Не знаех езици. Въпреки че три момичета, прекрасни момичета, последна година студентки по филология, ми превеждаха от английски, унгарски, от руски език даже искаха да ми превеждат. Защото как ще говоря руски език аз с един руски поет? И дори те се изненадаха много унгарците, помислиха, че това е някакъв вид опозиция. Как опозиция? Аз не знаех този език. И мисля, че ме разбраха.

Имахме големи поети. Имаше от Англия – Робърт Грейвс, авторът на “Аз, Клавдий”. Направи изключително впечатление, беше 72 годишен. С него имаше един-два разговора. Имаше и други много големи поети. И всички ме радваха със своята непосредственост, със своята простота. Това ме накара да се замисля за някои неща по въпроса за моето поведение. И към другите, към хората, с които живея. Мисля, че научих нещо. Просто то се усеща, то се излъчва. Бях забравил това. Симпозиумът беше “100 години от смъртта на

Рембо. Европейска поезия” Много добре организиран семинар. Петдесет поети поканени от цял свят. Персонално те си ги канят. Имаше 1500 други. Те бяха на свои разноски. Съюза на българските писатели изпраща Георги Константинов и Людмила Исаева. Но аз имаше удоволствието да бъда техен гост персонален. Бях си забравил чантата в София в един бюфет. Отидох така. Беше в началото на май. Един май. И на летището ме питат: “Къде е вашият багаж?” Казвам: “Отивам в Будапеща, в един от най-красивите градове на света. Струва ми се, че е европейски град. И каквото ми е нужно, дори една четка за зъби, аз ще си купя.”

Върнах се с една чанта пълна с книги с автографи и едно кило кафе, което купих от самото летище, защото имаш много форинти и не знаех как да ги изхарча. И на летище София една дама ме попита: “Какво носите?” Казах: “Нося книги”. И тя ме накара да отворя чантата. Отворих я и изсипах книгите. Но това са весели неща...

- Защо много малко ваши книги могат да се намерят? (въпроси от присъстващ на срещата – б. а.) Какво мислите за българската естрада?

- Аз направих един опит преди 25 години и то с много голямо желание. Един прекрасен български поет ме заведе при Петър Ступел в неговия работен кабинет с канарчето, кафеза, пианото. И той направи една песен, която се казва “Малкото казино край морето”. И тя започна да се пее. От време на време пак се пее. Обаче след един преглед на естрадата излиза една статия от Роз-Мари Стателова. И там имам един стих: “И идваха момичета, развяли винаги измачкани полички...” В казиното. И тя казва: “Този порнографски момент в текста ме смущава...” Какво си е помислила дамата? Нещо, което аз ни най-малко съм помислил. (Смях на присъстващите.) Много бях огорчен. Сега бих се засмял и така бих го отминал, но тогава бях побеснял. Така стана разминаването ми с естрадата.

Голямо нещо е истинската песен. Велико нещо е. Има такива песни. Тогава не мислиш за текста. Всичко е така органично. Когато слушаш песента и почнеш да мислиш за текста като какъв е той, няма нито текст, нито песен. Има хора, които спекулират. Аз преди няколко години не ги знаех тия неща. То било цяла организация, окупирана от няколко човека, няколко имена, няколко композитори и двама-трима, които работят със съответните автори. Става въпрос вече за плочи, за тиражи, за едни големи пари. Аз не ги знаех тия работи. И тези хора се борят. А една хубава песен, в сърцето на океана да бъдеш и да я пеят... Ето, като “Върви народе възродени...” Това песен ли е? Това е още нещо. Как е направена? За час, за 45 минути. Как е родено това нещо? То е трябвало да бъде направено. (Кашля.) И остава. И ще остане. И ще я пеят внуците... И техните деца.

- Христо, тук имаш още въпроси. (водещият Ж. Сотиров му показва изпратените на листчета въпроси) В какви тиражи излизат вашите книги?

- Този въпрос аз не мога да го реша. Това е въпрос на издателска политика. Книгите ми излизат в 3000 тираж. Но има и с 20 хиляден тираж.

- Какви са отношения ти с Радой Ралин? (въпросът е мой)

- Аз много обичам Радой Ралин. Ние сме приятели с Радой. И ти също. Не всичко, което казва Радой, приемам. Не можеш да носиш със себе си, непоносимо е, непрекъснато разочарование.

Когато бях двайсетгодишен, бях моряк на кораба “9 септември”, който е варненски, на Научно-изследователския институт (по океанология и океанография – б. а.), вие го знаете. Едно корито, датско корито, и капитан ми беше капитан Давидов. Трифон Мавров ми беше механик. Аз бях последните 6 месеца тук във Варна. И след това бях в Бургас. Тогава беше сезонът на убийството на делфините. С голяма печалба.

- Тогава ли написахте “Литургия за делфините”?

- Да. Това беше страшно. По-късно стана ясно, че е престъпление. В същото време това се вършеше като едно голямо дело. Не работа, а дело. Дори един созополски капитан беше направен герой на социалистическия труд за това, че не само ги убива 1000 делфина, а за това, че, за да не ги изгърве, ги загражда с една гърга, с една четири километрова мрежа и ги домъква до Созопол. Защо казвам тези неща? Колко страшно е, когато понятията се изкривят. Сега ние разбираме много добре, знаем го от години, че това са наши приятели, не бих казал животни дори, на което само трябва да му се радваме и да го приемем, ако сме достойни за неговото присъствие. Но тогава най-безогледно се разстрелваше това животно и аз още не мога да разбера защо. Заради филето и кожата. Но тогава бяха други години. През същите тези години по същия

начин са оперирали и с хората. Но аз не мога да разбера и досега каква е разликата между убийството на човек и убийството на делфин. Няма никаква разлика.

- Вие виждали ли сте убит делфин? (въпрос от залата)

- Не. Няма да забравя, преди 30 години, бях съвсем млад, пак като моряк, смъртта на едно малко делфинче в една стъклена клетка в аквариум. Пред очите ми то си разби главата.

- Понеже вече стана дума за самоубийството на малкото делфинче, защо се самоуби младата потеса Петя Дубарова?

- Защото не е могла да понесе много неща, които бих могъл да понеса аз.

- Кой?

- Как кой? Има сърца, които не всичко могат да понесат. И тъкмо затова тя се казва Петя Дубарова. Едно изключително чисто и чувствително същество. И едно обикновено прекрасно момиче. Аз не мога да разказвам спомени за нея, защото това е богохулствена история. Естествено е тя да разказва спомени за мен. Нали? Това е естественото. За мен тя да каже какво мисли, какво е тя за мен. Струва ми се, че след това, което стана с нея, аз съм съвсем друг. И още не мога да си отговоря на много неща. Толкова години вече няма ден, в който да съм живял без нея. Страшното е, че се случи това. Едно момиче, нейна връстница, ми зададе преди година един въпрос във Враца. Цялото ѝ поколение простена, изстена от болка. Спонтанно. И ме попита (много странен и почти абсурден въпрос, от който се стреснах): “Другарю Фотев, ако бихте могли да възкресите Петя Дубарова, бихте ли си позволили това?” И аз спонтанно отговорих: “Не!” И тези момичета, повечето ученички, изреваха: “Защо?” Защото не съм сигурен дали бих могъл да я спася отново. Както не можах да направя това при първия път. Нещо, което никога няма да си простя.

- Ще кажете ли някое от най-новите си стихотворения?

- Ще стигнем и до стихотворенията. По-важното е да си кажем тия неща, които сега си ги казваме. То си има своята акустична маска, така да се каже. Тия думи, които сега си ги казваме, никога не бихме си казали друг път.

- Приживе покойната Петя Дубарова предлагала ли е ръкопис във варненското издателство? (въпрос от залата, но този камък беше хвърлен в моята градина – б.а.)

- Не. Дори през ума не е минавало на Петя Дубарова, нито през моя ум. Нито през ума на майка ѝ Мария Дубарова. Позволих си само да запозная с Георги Константинов и с покойния Григор Ленков и печата само в “Родна реч”, където печатаха нейните връстници. Защото имах безкрайно доверие във времето, във нея и във времето. Защото чувствах, усещах, че това е само намек. Един прекрасен фантастичен намек. Тогава така мислех аз. Че тепърва ще бъде поетеса от световна класа. И никога не е ставало въпрос, само веднъж така ми хрумна и в разговор с Георги Джагаров (тя беше в девети клас), и му казах: “Имаме едно момиче в Бргас, така и така...” И той ми каза: “Знам за това момиче, Георги Константинов ми е говорил за него...” “Мисля си, че добре би било да завърши тоя институт в Моства.” (Литературния институт “Максим Горки” – б. а.). Той каза: “Това не е проблем...” Но 7-8 месеца преди да завърши гимназия (не я завърши), тя дойде при мен и каза, че не иска да бъде в Москва. Аз не я попитах и защо. Сега си мисля – тя нямаше нужда да учи тая литературна система. Нито тук, нито в Москва, нито в Париж. Тя трябваше да бъде само жива. Ако беше жива, щеше да бъде тук заедно с нас. Първите месеци се утешавах с това. Казвах си, че остават стиховете ѝ, остават текстовете ѝ, които се приеха от всички с такава възхитителна и скръбна спонтанност. Но сега не мисля така. Все по-често изпитвам носталгия по живата Петя. А не по гласа ѝ. Колко неповторимо нещо е това живият човек и как понякога ний, много хора, просто забравяме това. Живият, автентичният, истинският, в тоя момент жив... Като че ли смъртта става напоследък много популярна. И не трябва да свикваме с това, с тази мисъл. Трябва да се борим непрекъснато. Свикнем ли, значи сме мъртви. Казвам “популярна” в планетарен мащаб.

- Оптимист ли сте? (въпрос от залата)

- Да. В тоя смисъл – да. Вярвам, че не може да има безумие, едно изкривяване на понятията, което да продължи до безкрай. Не че не трябва, не може. Иначе нас поетите никой не ни пита. И ние трябва категорично да кажем “Не!” С цялото си поведение – хиляда пъти “Не!” И на едните, и на другите. Не може на тази земя, на тази прекрасна планета, която ти знаеш много добре, която ни е дадена от Бога, всичко да отиде по дяволите. Заради провинциалното мислене на хора, които са много властни и много силни. Никой не им дава право на това.

- Какво разбирате под провинциален? (глас от залата)

- Ще ви отговоря. Провинциален значи посредствен. В смисъл на посредственост. Какво значи посредственият човек? Посредственият човек е този, който не се радва на другия. На постижението на другия. Не се радва на истинския

в най-големия смисъл на думата. Не да му завижда. Да му се радва. Това е най-сигурният белег за талантливия човек.

- Много хора казват, че вие с Недялко Йорданов сте едно същество, на едни места пишат, че сте във вражда, на други, че сте много добри приятели. Кое е вярно?

- Аз за първи път чувам това първото. Ние сме много различни. Аз съм много по-голям на години от него, с шест години, мисля. Ние сме различни. Аз изпитвам нежност към него, като към мой по-малък духовен брат. Какво значение има това, че аз съм по-друг и като поет и като поведение. По-друг съм просто. Поетите не са зайци, че да си приличат. Той е много надарен човек, много работлив, но той е с друга своя програма, докато аз съвсем друга пазя. Когато той направи един спектакъл по мои стихове, на който аз отидох само на премиерата, бях завел Петя. В малката камерна зала. Беше с 80 места. Бяха 150-200 човека. И на табуретките имаше по двама. Възхитителна история. Не говоря за качествата на текста и за спектакъла. Но се получи невероятен празник, след който имаше много цветя и обяснение от Георги Баев, художникът, който започна да ме ругае пред всички защо съм му казал в последните пет минути преди премиерата и той ми взел карамфили. И каза: “Затова подарявам една картина на режисьора, една картина на еди-кой си актьор, една картина на автора...” Седем картини. Свои. И всички ръкопляскахме и мислехме, че това е един гаф. На другия ден в 10 ч. и 30 м. сутринта секретарката на Съюза на художниците им съобщава да отидат и да вземат картините с автограф.

Ей такива неща стават в Бургас. Ето това вече е талантливост. Тоя акт. Тук във Варна също имате художници (няма да говоря за поетите, които са мои приятели, защото съм пристрастен, любовно пристрастен), но аз имам приятели художници – един Стоимен (Стоилов – б. а.), за когото и през ума не ми е минавало дали той е във Варна, дали е в Бургас или в Пловдив. Но е прекрасно, че е във Варна. Това не значи, че не е мой, че не е наш. Така ли е?

Вие сте млади и чисти, и тези неща ви звучат странно.

- Защо само като сме млади трябва да ни звучат странно, като остареем как трябва да ни звучат? (въпрос от залата)

- Ааа, ето защо трябва докрай да си останем млади, да запазим това. Наистина – защо? Трудно. Но не е невъзможно. Трудно. Опасно е. Самият аз като си помисля колко неща съм изгубил по моя вина. Е, за разлика съм спечелил като съвсем млад автор други неща. На друг базов лагер съм, така да се каже, в изкачването към един връх, но поне това – умение то да се възхищавам на другите, от другия, това не съм изгубил. Изгубя ли това, аз съм свършил. Гледайте на мен като на мъртъв.

- Казват, че можеш да се учудваш непрекъснато? (въпросът е на водещия Ж. Сотиров)

- Ние, хората, сме нещо удивително. Аз просто не мога да го побера. Има хора, познавам такива, които казват: “Обикновен живот – обикновени хора”. Но аз досега обикновен човек не съм срещал. Срещал съм глупави хора, големия глупак, големия простак... Това е страшно явление, по-страшно от пещерен човек. Но обикновен човек не съм срещал. Мисля, че няма обикновени хора. И сега напоследък срещнах едно мое стихотворение, в сборника от 1962 г. “Поезия”, което не съм слагал никога в моя книга, бях го забравил. Три стихотворения са. И сега изведнъж ги чета като чужди. И под едното отново мога да се подпиша. Става въпрос за неща писани през 1959-1960 година. То завършва така:

Аз ще умра от изумление,

ако наистина умра...

Разбира се, не мисля, че има някакъв инфантилен момент в моето изумление от това. Защото има и такова изумление.

- В своите “Фрагменти” Атанас Далчев пише, че “хуморът е веселата смърт на поета”. Искам да попитам коя тогава е тъжната смърт на поета? (въпрос на варненски поет, който не може да бъде идентифициран по гласа – б. а.)

- Тъжната смърт е, когато престане да бъде такъв. Престане да бъде поет. Тогава е страшно. А колко хубаво го е казал този голям поет Атанас Далчев. Нали? “Хуморът е веселата смърт на поета”. Елегантно, красиво е казано.

- И още един въпрос. Искам да цитирам едно двустихие от един самобитен поет – Иван Динков и Вие да го коментирате:

“Все тая честност, честност,

честност

и все така известен с неизвестност...”

Не се ли явява някаква девалвация на честността в наше време?

- Сигурно е така. Понякога си мисля: честността е качество, което трябва всеки да притежава, както състава на кръвта си например. Нали? Когато една честност започне много да се подчертава, значи нещо става съмнително. На мен тези ру-

брики ми са много тъжни и смешни понякога. Нали има една такава рубрика. Например, намерено портмоне с 20 лв. или с 10 лв. и предадено. Трите имена, голяма благодарност. Аз обротно не мога да си го представя. Така трябва да бъде.

- Обичате ли да четете поезия? Кои поети обичате най-много?

- Да. Обичам да чета поезия. Но не чета много поезия. Не винаги. Не винаги изпитвам нужда да чета много поезия. Искам много точно да отговоря. Не винаги съм на равнище да чета. Да бъда съавтор, да бъда целия един поет. И варненски поети с удоволствие чета. Тук присъстват.

- А лирични поети?

- Да. Не мога да се спра на определени автори. Не са малко. Ето, обичам да чета Димчо Дебелянов. Възхищавам се от Яворов, но не го обичам. Огромен поет. Не че не го обичам. Изглежда, че не е бил за мен, както един Димчо Дебелянов, един Бояджиев... Но то е въпрос до нагласа, до структура. Много големи поети имаме и сме имали. Нали? Удивителни са. Малка нация сме. Обаче се оказва, че не сме малка нация. Казвам “малка нация” в смисъл численост. И това е страшно – колко рано са умирали те: на 28, 30, 34 години, 42 годишни... Аз сега като мисля, че съм на 52 години, според написаните закони на тоя полуостров, трябваше да бъда физически мъртъв.

- Високи мисли по тоя начин.

- Той си отиде съвсем млад – 49 годишен.

- И все пак, ще ни кажете ли някое Ваше стихотворение? (Оживление, смях.)

- Във вторник имах рецитал вечерта в Бургас с наши гости, съветски писатели. Три часа. Интересен рецитал пред 1000 човека в новия театър в големия салон. И аз казах две стихотворения там и завърших с едно, което в момента не съм завършил. В момента, да, тия дни, ще го довърша. Ще ви кажа само четири стиха, но то е във връзка с това, което говорихме преди малко:

Аз зная, че смъртта ще ме обкръжи,

преди към нея да пристъпя снежно, мила,
това, което ми е дадено не ми принадлежи –
принадлежи на нас със страшна сила.

Сега не знам дали така трябва да го оставя или да продължа.* Може би трябва да почакам то само да си подсказже докъде. И преди него казах старо стихотворение. Но тъй като съм във Варна и тук има много мои млади съграждани и съгражданки, ще кажа и него:

Тоя влак за Бургас е тъй бавен.

Аз сънувам дъждовния плаж.

Там е моя живот – моя странен

и единствен словесен пейзаж.

Там съм целият аз – там забравям,
че съм кратък и лош, че съм аз.
Глас на гларус и аз осезавам
тоя, целия свят... Там, в Бургас,

аз умирам от нежност и ярост.
(А се мислех за подвиг роден.)
Глас на гларус, о, писък на гларус –
Възмутителен спомен за мен.
(Продължителни ръкопляскания.)

И ще завърша с едно кратко:

Бях на самия връх на моята младост.

Бях див – несъразмерен и красив.

Обичах те без милост аз – със ярост –

и се учудвам, че останах жив!

Бях млад – красив и неправдоподобен!

Как падах аз над твоя тъмен глас.

Виновен съм – от скръбния ти спомен

не справедливост – милост искам аз.

И пак сънувам она светъл хаос...

Не подозирах, че съм бил щастлив!

Обичах те без милост аз – със ярост!

И съжалявам, че останах жив!

(Бурни нестихващи ръкопляскания и възгласи)

**В посмъртно издадената стихосбирка на поета “Аполис” (ИК “Прозорец”, 1994 г.) е отпечатан окончателния вариант на това стихотворение:*

Без монолози – пози и лъжи.

И както в твоите дървета

хлорофила –

това което ми е дадено не ми

принадлежи –

принадлежа му аз – със страшна

сила.

АНОНСИ

КРУМ

от ХАНОХ ЛЕВИН
Постановка ЯВОР ГЪРДЕВ
Сценография НИКОЛА ТОРОМАНОВ
Авторска музика КАЛИН НИКОЛОВ
Участват: : Пенко Господинов, Михаил Мутафов, Теодора Михайлова , Анастасия Лютова /Росица Дичева/, Даниела Викторова, Симеон Лютаков, Стоян Радев, Веселина Михалкова, Никола Мутафов, Гергана Христова, Владислав Виолинов, Пламен Димитров, Гергана Арnaudова, Биляна Стоева, Николай Божков, Надежда Панайотова, Емил Неделчев

Връщайки се от чужбина Крум попада в омаягъосана ситуация. У дома го очакват - мърморещица и вечно недоволна майка, мълчалив приятел, бивши и не чак толкова - годеница, съседи, които прекарват времето си в ходене на партита и правене на секс. Очакват го и друг приятел неврасатеник, конкурент ухажор, богаташка от лъскав квартал и любовникът ѝ италианец, грозновата приятелка на годеницата...

Ще успее ли в този хаос от лица Крум да напише романа на века, да се влюби, да се ожени или „не сега...по-късно“.

Отговор ни дава поставената за първи път в България пиеса на скандалния еврейски автор Ханох Левин „Крум“. Пиеса, в която парченца от гротеска и истеричен смях през сълзи в майсторска амалгама е смесил любимецът на публика и критици Явор Гърдев.

ВЛЯВО ОТ АСАНСЬОРА

комедия от ЖЕРАР ПОЗИЕ
Режисьор: ВЕНЦИСЛАВ АСЕНОВ
Сценография: ТЕОДОРА ЛАЗАРОВА
С участието на: Стефан Иванов, Августин Демерджиев, Димитър Марков, Ирмена Чичикова, Вяра Начева, Иван Събчев, Николина Янчева, Славей Адамова

Ревност и съмнения, недоверие и неразбория! ТОЙ и ТЯ, ТОЙ и ТОЙ, ТЯ и ТЯ! Всички ТЕ в едно задъхано препускане между врати, балкони и стени в комедията на Жерар Лозие. Кой къде е, с кого и ЗАЩО?

Всичко това се случва на сцената ... до АСАНСЬОРА..... ВЛЯВО...!

Какво е забъркал този път режисьорът Венцислав Асенов заедно с младите, красиви и талантиливи актьори ?

„Имаме нужда от смях“, казва той!

А ние имаме нужда от вас, за да се посмеем заедно! Заповядайте!

БАРДАК

комедия по ГАБРИЕЛ БАРИЛИ
Режисьор: ГЕОРГИ МИХАЛКОВ
Сценография и костюми: ВИРЖИНИЯ ДОДОВА
Продуцент: АЛЕКСАНДЪР АЛЕКСАНДРОВ
С участието на: Асен Блатечки, Милена Маркова, Невена Бозукова и Добриела Попова
Три красиви и сексапилни дами споделят какво иска нежната половина от човечеството.
Три жени, три различни характера, три мечти - на интелектуалката с кариера, на съпругата, посветила живота си на прищевките на мъжа си, и на мацката, която все още не е намерила собствена посока, цел и мъж до себе си.

И един мъж,

опитващ се да разгадае объркващата женска душевност и да намери вълшебната формула на щастиеото в модерния свят, в който сексът е труден, комичен, трагичен, разтърсващ, блудкав, но просто задължителен.

ТЕАТЪР

01.04 сряда

СЕКС, НАРКОТИЦИ И РОКЕН-ДРОЛ
Театър Българан - 20:00 ч.

02.04 четвъртък

КАЛИГУЛА
Основна сцена - 19:00 ч.
ДАМСКИ ШИВАЧ
Филиал - 19:00 ч.

03.04 петък

СЪТРЕСЕНИЕ
Театър Българан - 20:00 ч.
КРАСОТАТА СПИ
Куклен театър - 19:00 ч.
МАКБЕТ
Основна сцена - 19:00 ч.
ДАМСКИ ШИВАЧ
Филиал - 19:00 ч.

04.04 събота

СЪТРЕСЕНИЕ
Театър Българан - 20:00 ч.
ЧЛЕН 223
Основна сцена - 18:00 ч.

05.04 неделя

КОЖА И НЕБЕ
Театър Българан - 18:00, 20:00 ч.

06.04 понеделник

МЪЖКА ЗАБАВАЧКА
Театър Българан - 20:00 ч.

07.04 вторник

МЪЖКА ЗАБАВАЧКА
Театър Българан - 20:00 ч.
МАКБЕТ
Основна сцена - 19:00 ч.
ДАМСКИ ШИВАЧ
Филиал - 19:00 ч.

08.04 сряда

ГОЛЕМАНОВ
Основна сцена - 19:00 ч.
ПУХЕНИЯТ
Камерна зала - 18:00 ч.

09.04 четвъртък

КРУМ
Филиал - 19:00 ч.

10.04 петък

СРЕЩИ В СРЯДА
Театър Българан - 20:00 ч.
СЛУЖБОГОНЦИ
Филиал - 19:00 ч.

11.04 събота

БАРДАК
Театър Българан - 19:00 ч.
ДОМЪТ НА БЕРНАРДА АЛБА
Филиал - 18:00 ч.

12.04 неделя

БАРДАК
Театър Българан - 19:00 ч.
ДОМЪТ НА БЕРНАРДА АЛБА
Филиал - 18:00 ч.

13.04 понеделник

ДОМЪТ НА БЕРНАРДА АЛБА
Филиал - 18:00 ч.

14.04 вторник

ВЛЯВО ОТ АСАНСЬОРА
Театър Българан - 20:00 ч.
РОМЕО И ЖУЛИЕТА
Основна сцена - 19:00 ч.
ДОМЪТ НА БЕРНАРДА АЛБА
Филиал - 18:00 ч.

15.04 сряда

СЛУЖБОГОНЦИ

Филиал - 19:00 ч.
ДОМЪТ НА БЕРНАРДА АЛБА
Филиал - 18:00 ч.

16.04 четвъртък

ДАМСКИ ШИВАЧ
Филиал - 19:00 ч.
ДОМЪТ НА БЕРНАРДА АЛБА
Филиал - 18:00 ч.

17.04 петък

ДОМЪТ НА БЕРНАРДА АЛБА
Филиал - 18:00 ч.

18.04 събота

МАКБЕТ
Основна сцена - 18:00 ч.
ДОМЪТ НА БЕРНАРДА АЛБА
Филиал - 18:00 ч.

19.04 неделя

ДОМЪТ НА БЕРНАРДА АЛБА
Филиал - 18:00 ч.

20.04 понеделник

АМЕРИКАНСКА МЕЧТА
Театър Българан - 19:00 ч.
ДОМЪТ НА БЕРНАРДА АЛБА
Филиал - 18:00 ч.

21.04 вторник

ВАЛЕНТИНОВ ДЕН
Театър Българан - 20:00 ч.
ЧЛЕН 223
Основна сцена - 19:00 ч.
ДОМЪТ НА БЕРНАРДА АЛБА
Филиал - 18:00 ч.
ПУХЕНИЯТ
Камерна зала - 18:00 ч.

22.04 сряда

ВАЛЕНТИНОВ ДЕН
Театър Българан - 20:00 ч.
СЛУЖБОГОНЦИ
Филиал - 19:00 ч.
ДОМЪТ НА БЕРНАРДА АЛБА
Филиал - 18:00 ч.

23.04 четвъртък

КАЛИГУЛА
Основна сцена - 20:00 ч.
ДАМСКИ ШИВАЧ
Филиал - 19:00 ч.
ДОМЪТ НА БЕРНАРДА АЛБА
Филиал - 18:00 ч.

24.04 петък

ДОМЪТ НА БЕРНАРДА АЛБА
Филиал - 18:00 ч.

25.04 събота

ДОМЪТ НА БЕРНАРДА АЛБА
Филиал - 18:00 ч.

26.04 неделя

ВЛЯВО ОТ АСАНСЬОРА
Театър Българан - 16:30, 20:00 ч.

27.04 понеделник

ЧЕРВЕНИ РОЗИ
Филиал - 18:00, 20:00 ч.

28.04 вторник

ВЪЗГЛЕДИТЕ НА ЕДИН УЧИТЕЛ
ЗА НАРОДНОТО ТВОРЧЕСТВО
Театър Българан - 20:00 ч.
РОМЕО И ЖУЛИЕТА
Основна сцена - 19:00 ч.
ДАЛАВЕРА ЗА ЛЕВАЦИ
Филиал - 19:00 ч.

29.04 сряда

ВЪЗГЛЕДИТЕ НА ЕДИН УЧИТЕЛ
ЗА НАРОДНОТО ТВОРЧЕСТВО
Театър Българан - 20:00 ч.

ДЕСЕТИ ВЕЛИКДЕНСКИ МУЗИКАЛЕН ФЕСТИВАЛ

1 април 19:00 Варненска опера

БАЛЕТНА ВЕЧЕР
Щраусиана по музика на Йохан Щраус
Триада по музика на Фредерик Шопен
Хореограф-постановчик Константин Илиев

5 април 18:30 Зала Бах (Евангелска методистка църква)

ДВА ТРОМПЕТА И ОРГАН В КОНЦЕРТ

Масимо Бартолетти - първи тромпетист на оркестъра на РАІ

Мирослав Петков - тромпет

Боян Бъчваров – орган

В програмата: Вивалди, Пърсел, Хендел, Шарпентие и др.

Копродукция с Асоциация за култура UMBRI-A CONCERTO

6 април 19:00 Варненска опера

СТОЯН АЛЕКСИЕВ&КОНСТАНТИН
КАЗАНСКИ
Роден в Европа, на нашата улица

Спектакъл по текстове на Алфред дьо Мюсе, Пол Валери, Бертолт Брехт, Саша Гитри

10 април 19:00 Варненска опера

ЕДНА ЛЮБОВНА ВЕЧЕР В ОПЕРАТА С ОРЛИН
ПАВЛОВ

Варненска филхармония

Диригент Станислав Ушев

Със специалното участие на:

Страцимир Павлов - аранжименти, пиано

Надина Маркова - вокал

Валери Ценков - ударни

Венцислав Марков - бас китара

В програмата: Бърнстейн, Менкен, Джордан, КАФФЕ, Митко Щерев и др.

13 април 19:00 Варненска опера

ЦАРИЦАТА НА ЧАРДАША
Диригент Владимир Бошнаков
С участието на Вяра Железова, Марчо Апостолов, Антоанета Маринова, Кирил Бояджиев, Валентина Шунелска, Евгени Леков, Закар Гостания, Людмил Петров, Валентин Грандев и др..

15 април 19:00 Варненска опера

БЪЛГАРИ ОТ СТАРО ВРЕМЕ оперета от Асен Карастоянов
Диригент Станислав Ушев
С участието на Стефан Рядков и Руслан Мъйнов

21 април 19:00 Радио Варна – Концертно студио

СПОМЕН ЗА МАРИЯ БОХАЧЕК И ТОДОР КОСТОВ

23 април 19:00 Радио Варна – Концертно студио

СРЕЩА – КОНЦЕРТ
със солистичния екип от студенти на Националната музикална академия Панчо Владигеров, участници в спектаклите на операта Бохеми

26 април 18:00 Варненска опера

БАЛЕТЕН КОНЦЕРТ
Участват възпитаници от специалност класически танц от Националното училище по изкуствата „Добри Христов“

27 април 19:00 Радио Варна – Концертно студио

ЙОСКО ЙОСИФОВ – ДИРИГЕНТ И КОМПОЗИТОР

29, 30 април 19:00 Варненска опера

БОХЕМИ опера от Джакомо Пучини
Диригент Христо Игнатов
Режисьор Кузман Попов
С участието на хор и оркестър на ОФД – Варна
Солисти: студенти от ДМА П. Владигеров

ЕМИЛ ИВАНОВ

Въпрос

Живот и смърт – закони прости,
но мъчи ме въпрос един:
ако „на този свят сме гости“,
тогава кой е домакин?

Към политиците

При тази настъпваща криза
мога да се обзаложа:
щом свалите последната риза,
иде ред и на нашата кожата.

В парка

Едни водят внучета,
други водят кучета...
Аз на пет мастики знам –
трябва да се водя сам.

Прозрение

Сърцето ми в очакване притихва,
в кръвта ми после плъзва ярост дива;
уж виждам – щастието се усмива,
след миг разбирам – то ми се присмива.

Епитафия

За битието – този филм божествен –
ще кажа пред изровения трап:
във него бях един актьор посредствен,
защото бе сценарият му слаб.

КРАСИМИР МАШЕВ

ПРЕДИЗБОРНА АГИТАЦИЯ

Бедни, гладни и опърпани,
масово да участваме във фарса:
хем да ни бият като тъпани,
хем да събират от нас парса.

РАСТЕЖ

Нови мостове и нови магистрали
защо са нужни на страната ни разбрах:
за нови връзки със света, ако не сте разбрали.
А и проститутки вече имаме за тях.

ЕДНО НАЛИЦЕ, ДВЕ НАОПАКИ

Политиците ни дават надежда
у нас, в Брюксел и в Ханوفر,
че плетат от гнила прежда
най-здравия в света пуловер.

ПРЕДИЗБОРНА СИРОМАШКА РАДОСТ

Пак ще препием, преядем
с кебапчета и бира на корем...
Политическата ни ламя
скоро вдига тежка сватба...
Напуканата от сушата земя
и на градушките се радва...

ЕДИНОДЕЙСТВИЕ

На всяка правителствена коалиция
това винаги ще ѝ отива:
да е черна влакова композиция
от два, три и повече... локомотива.

ВЛАДИМИР РУСЕВ -
МИЧМАНА

Обожавам старите снимки.
Колкото са по-стари, толкова по-
млад изглеждам.

Преди пишеше оди за любовта...
сега пее песни за свободата!

Словото може да бъде подвързано,
но не и вързано!

И Владиката гледа голата истина
от кръста надолу.

По-добре да е написано с перо от
гъска, отколкото от гъска с перо!

Не е достатъчно да си умен.
Трябва и да знаеш... че си глупак!

И канибалите се очовечиха.
Прехранват се с туризъм.

Човекът е най-разумното съще-
ство, защото може да брои до де-
сет водки.

Ако съдим по броя на глупаци-
те, то умът е частен случай от глу-
постта.

Добрият пияч винаги си върши
работата до дъно.

По-добре паднал в кръчмата, от-
колкото прав на разбора в къщи!

ТУРХАН РАСИЕВ

В театъра на живота
Кой ти гледа Шекспир и Бекет
при днешния уличен рекет?!

Законът на хумора и сатирата
Няма на кого да се сърдите!
Така законът повелява:
хуморът издава присъдите,
сатирата ги изпълнява.

Самочувствие
Дрън-дрън, че пляс!
Ама го писах аз!

Днешните конкурси
Първа награда не се дава.
Първа награда се продава!

Дефиниция
Стоката е стока тогава,
когато се продава.
А поет – вероятно,
когато е обратно!

Бумеранг
Имала глава да пати
от собствени цитати!

Обратен ефект
Такава ни бе културата.
И традицията ни бе такава.
Който се бори с номенклатурата,
номенклатурчик да става!

„И ний сме дали нещо на света“
И колкото да е невероятно,
сега си го просим обратно!

Турхан Расиев, „С перо от пегас“, ИК „Зограф“, 2008 г.

ОТГОВОРЪТ

На митингите лидерите на
една партия запяха:

- Къде си ти, любов народна?
И народната любов им отвър-
на:

- Където и да съм, повече не ме
търсете!

Ако оставите днешното си
безсмъртие за утре – ще живеете
един ден повече.

ВАНИЛИН ГАВРАИЛОВ

Казват, че спасението е в любовта.
Но от нея няма спасение...

Пътят към истината е толкова дълъг,
че и най-упоритият оптимист
не може да му види края...

Себелюбието е един своеобразен
акт на хуманизъм. Само че към
един човек...

Когато идеалът ти е подчинен един-
ствено на материалните блага, под-
чинението е идеално.

Отговорът на въпроса кой живот е
по-хубав – този тук, на земята, или
онзи – на небето, зависи до голяма
степен от възрастта на отговаря-
ния.

Най-успешният политик е онзи,
който знае от кого да вземе с мярка
в своя джоб и на кого да даде с мяр-
ка от държавния.

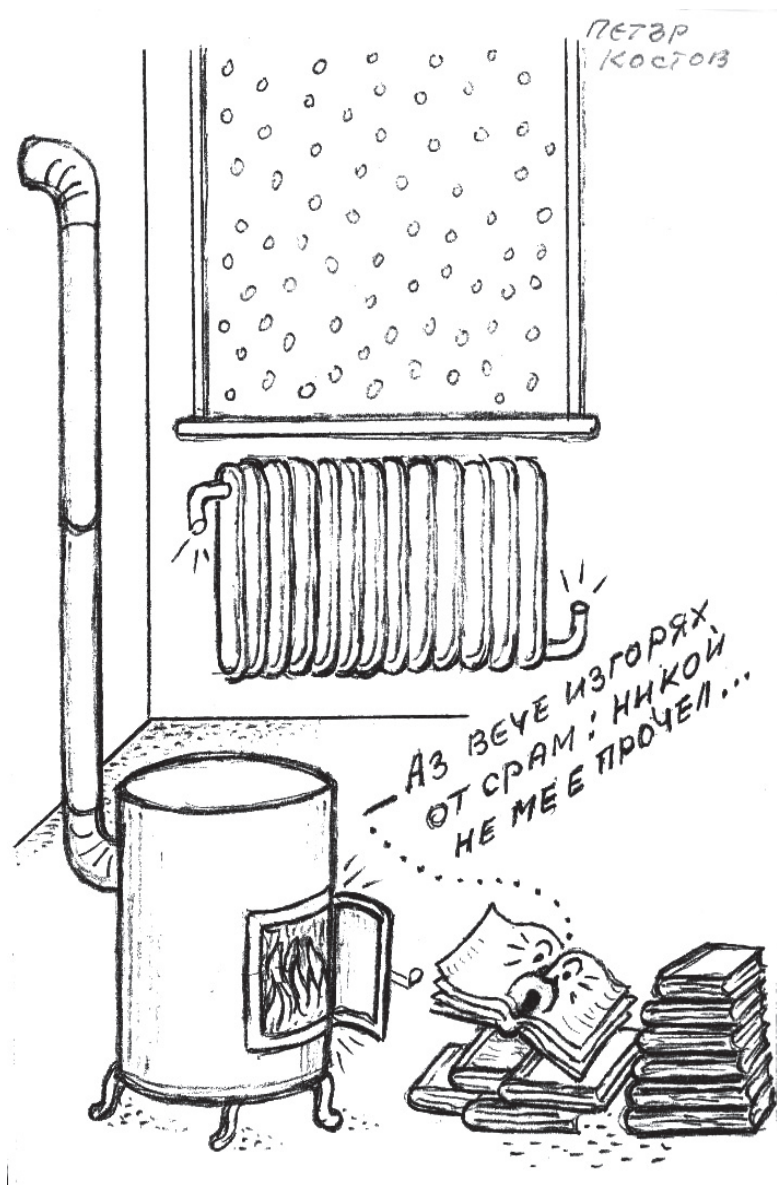
Мярката за собствено благополу-
чие у един политик зависи от две
неща: от апетита му и от амбици-
ите на жена му.

Синджирът на властта оковава глу-
пците, а зад тях политиците си вър-
тят синджирчето.

Най-силното оръжие срещу сери-
озната истина е усмивнатата лъжа.

Дилетантщината не издържа само
срещу супердилетантщината.

Всеки народ може да тъне в тежка
мизерия, докато отгоре плуват ле-
козавъртяни управляващи...

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ:

Иван Овчаров – главен редактор, e-mail: marli55@abv.bg

Атанас Липчев, Веселина Цанкова, Ангел Дюлгеров,
Владимир Стоянов, Илиян Троянски, Станка Бонева,
Ванилин Гавраилов

Ръкописи не се рецензират и не се връщат.

Издателство МС ООД, Печат: Позвънете АД

Култура, Изкуство, Литература

адрес на редакцията:
9000 Варна, ул. "Крали Марко" 11,
тел.: 052/733 265; 0885 210 890
e-mail: kil2009@abv.bg